

NHH Bulletin

UTGITT AV NHH, AFF OG SNF

Nr. 02-2012

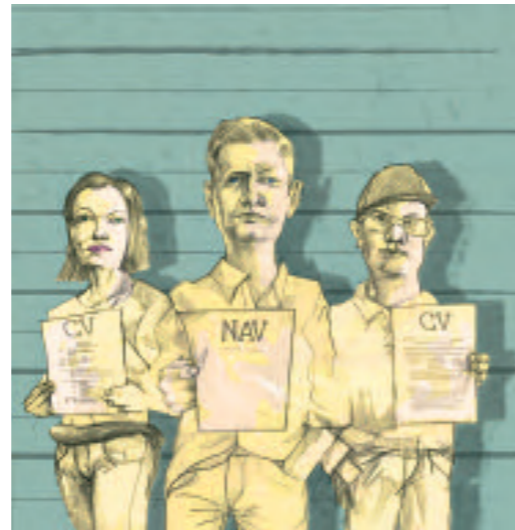
Klimapolitikkens dilemma

4 Brennemerket etter ledighet

En ny studie ved NHH påviser urovekkende negative langtidseffekter av ledighet. Unge personer blir brennemerket etter å ha vært arbeidsledige. Jo yngre de er, dess større sannsynlighet er det for at de vil stå uten jobb senere. Noen faller ut av arbeidsmarkedet for godt.

Terje Lensberg, professor i finans ved Norges Handelshøyskole. Foto: Helge Skodvin

Ill: Willy Skramstad

8 Trenger robotregulering

Lynrask aksjehandel med aksjeroboter øker kraftig i omfang rundt om på verdens børser. Finansprofessor Terje Lensberg mener en bør vurdere de samfunnsøkonomiske kostnadene av et millisekund.

12 Man skal ikke bekymre seg for Island

Etter MIB-studiet ved NHH og en jobb i Ålesund i 2006 flyttet Brynjólfur Eyjólfsson og familien hjem til Island, noe han har angret på en del ganger. Nå ser det imidlertid lysere ut.

– Man skal ikke være bekymret for Island i et langsiktig perspektiv, for landet har masse ressurser, med fiske, energi, rent vann og oljefunn i islandske havområder, sier Brynjólfur Eyjólfsson. Foto: Helge Skodvin

20 Oljen og miljøpolitikken

Stadig flere økonomer er kritiske til rådende klimapolitikk og mener at Norge må vurdere å la oljen ligge.

Foto: Eivind Senneset

– Norge har klart å holde utbyggingen av offshore sektor skjermet fra våre store ord innen klimapolitikk, men det spørs om vi får til framover, sier klimaprofessor ved NHH, Gunnar S. Eskeland.

28 USAs beste toppledere

Verdens mest vellykkede konsernsjefer tar ikke større risiko eller er mer karismatiske enn andre, mener norskfødte Morten Hansen, professor ved Berkeley. Han var hovedinnleder da AFF markerte sitt 60-årsjubileum med fagseminar og fest i Oslo.

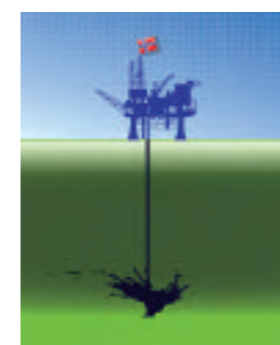
Foto: Siv Dolmen

36 Grunn til å være pessimist

Forskere og næringslivstopper på Vårkonferansen 2012 var pessimistiske. Eurosonen lever et usikkert liv. Ungdomsledigheten er truende. Frykten er at bankene i Europa skal gå overende.

Knut N. Kjær og Gernot Doppelhofer. Foto: Helge Skodvin

NHH Bulletin

Redaksjonen tar i mot tips om saker og debattinnlegg. Send epost til bulletin@nhh.no.

Klima i økonomikrisen

Europas økonomiske krise sender klimapolitikken nedover på agendaen. Tilliten til myndighetene og i finansmarkedene er svekket, og land som Spania, Hellas og Italia har mer presserende og akutte problemer enn CO2-utslipp. Industri og forbrukere i overbelånte land med skyhøy arbeidsledighet og dårlige utsikter til vekst, blir stadig mindre velvillige overfor utslippstak, kvotekjøp og dyrere strømregninger.

Handel med klimakvoter er det viktigste verktøyet i EUs klimapolitikk, men taket på utslippene er en blitt en voksende byrde for den europeiske økonomien og industriene, ikke minst fordi andre store handelsparter har motsatt seg kvotesystemet. Kvotesystemet ETS har kostet europeere dyrt. Den sveitsiske banken UBS mener prislappen er på 210 milliarder euro. Et annet problem er kvoteprisen. Den har sunket som en stein siden 2008. Paradoxet er at jo billigere det er å kjøpe kvoter i u-land, dess mindre sannsynlig er det at norske kreditter gir mulighet for u-land til å benytte dyrere og mer klimavennlig teknologi og dermed føre til ytterligere reduksjon av klimagasser.

Et radikalt innspill i klimadebatten er å la oljen ligge. Miljøøkonom og professor Gunnar S. Eskeland mener dette er eksplosivt og forandrer debatten, fordi Norge er preget av at vi er avhengige av oljepengene. Det er et snev av skinnhellighet å snakke til resten av verden om å redusere utslippene, samtidig som vi selger så fort vi kan, mener han.

En annen påstand kommer fra Linda Nøstbakken, forsker ved Alberta School of Economics, som ligger midt i Canadas oljesandeventyr. Etter å ha bodd Alberta noen år, reagerer hun på den norske holdningen til oljesandindustrien. Norge kan ikke reise rundt i verden og si at Canada skal legge ned oljesandindustrien når vi pumper opp olje og utvinner gass, mener Nøstbakken.

God sommer!

Sigrd Folkestad
Redaktør NHH Bulletin

Brennemerket etter arbeidsledighet

En ny studie ved NHH påviser urovekkende negative langtidseffekter av ledighet. Unge personer blir brennemerket etter å ha vært arbeidsledige. Jo yngre de er, dess større sannsynlighet er det for at de vil stå uten jobb senere. Noen faller ut av arbeidsmarkedet for godt.

Tekst: Sigrid Folkestad Foto: Helge Skodvin Illustrasjon: Willy Skramstad

– Tidlig arbeidsmarkedshistorie viser seg å være avgjørende for senere suksess i yrkeslivet, og dette mener jeg kan brukes som støtte for betydelig innsats rettet mot unge, sier professor Øivind Anti Nilsen.

Scarring effects

I artikkelen «*Scarring effect of unemployment*» presenterer Nilsen og doktorgradsstudent Katrine Holm Reiso et forskningsarbeid der de ser på langtidseffekter av å ha opplevd ledighet.

Nilsen og Reiso bruker begrepet *scarring effects*, eller brennemerking på norsk.

– Jeg synes *brennemerking* er en god beskrivelse. Dette er noe som ikke

forsvinner, men hefter ved deg over tid, sier Reiso. Brennemerking er den langtidseffekten som arbeidsledighet i seg selv har på framtidige muligheter på arbeidsmarkedet.

Studien viser at yngre arbeidstakere kan bli hardt rammet etter en periode med arbeidsledighet. Sannsynligheten for at de vil bli ledige flere ganger eller falle ut av arbeidsmarkedet, er større enn for dem som aldri har opplevd å være ledig. Og det er ingen observerbare forskjeller mellom gruppene. Alle har fullført utdanning og vært i jobb i minimum to år. Bare det å ha opplevd ledighet fører til at personer blir merket mange år fram i tid.

– Når en ung person har vært uten jobb en periode, gir det et sterkere signal om

kvalifikasjonene og evnene hos dem enn hos eldre, sier Reiso, og hvis dette forårsaker en permanent utgang fra arbeidsmarkedet, er det langt mer alvorlig. De har hele sin yrkeskarriere foran seg.

Velferdsordning og seleksjon

Det norske arbeidsmarkedet er interessant av flere grunner, mener forskerne ved Institutt for samfunnsøkonomi, ikke minst på grunn av lav ledighet og gode velferdsordninger.

– Derfor, sier Nilsen, kunne en tenke seg at brennemerkingseffektene skulle være tydelige. Hvis du er én av relativt få som går ledig, ville det kunne gi et sterkt signal hos arbeidstaker om deg og dine evner, sammenliknet med hvis

”Den negative effekten avtar over tid, men selv ti år etter at personene har vært uten jobb, er brennemerkingen tydelig. Øivind Anti Nilsen

svært mange var uten jobb. Dessuten har Norge velferdsordninger som kan føre til lengre tid som arbeidsledig og en negativ seleksjon til uførepensjon.

Forskerne mener det ligger en viss grad av statsavhengighet i ledighetshistoriene.

Tydelig etter ti år

Utvalget i studien er basert på data trukket fra SSB og består av flere hundre tusen norske innbyggere som var i arbeid i perioden fra 1990 til 1998. Fordi forskerne var interessert i brennemerking tidlig i karrieren, begrenset de utvalget til individer som avsluttet utdannelsen fra noen få år før perioden med ledighet inntraff. Alle hadde jobbet i minimum to år. De hadde dermed krav på dagpenger, noe som gjør det økonomisk fordelaktig å registrere seg hos NAV når de mister jobben.

En kontrollgruppe som ikke opplevde ledighet på nittitallet, men som var lik med hensyn til observerbare forhold som alder, utdanning, inntekt, kjønn, født i eller utenfor Skandinavia og arbeid i ulike typer næringer, gjorde at forskerne fikk et tydelig bilde av hva ledighet i seg selv kan ha å si for framtidig status i yrkeslivet. Det var totalt 356 000 mennesker i kontrollgruppen, som ikke var arbeidsledige. I utvalget var det nærmere 30 000 personer som hadde en periode med arbeidsledighet i løpet av disse årene.

Forskerne har sammenliknet de to gruppene hvert år i ti år etter at hendelsen med ledighet inntraff. Enten er de da ansatt, arbeidsledige eller utenfor arbeidsstyrken.

Egenskaper hos individet

Året etter en periode med ledighet er mange av personene fremdeles uten jobb, utdyper Reiso. Etter fem år er sannsynligheten for å være arbeidsledig på 17,2 prosent. Det er betydelig høyere enn for kontrollgruppen, som ligger på 7,8 prosent.

– Den negative effekten avtar over tid, men selv ti år etter at personene har vært uten jobb, er brennemerkingen tydelig, sier Nilsen.

De to samfunnsøkonomene mener ledighet i seg selv brennemerker personer som har vært arbeidsledige, og at flere uobserverbare forhold ligger bak.

– Det kan være egenskaper hos individet som gjør at de opplever gjentatt ledighet. Det kan foregå en seleksjon, og det er gjerne ikke tilfeldig hvem som faktisk ikke kommer seg i jobb igjen, sier de.

Dette er noe forskerne diskuterer innledningsvis i artikkelen. Noen individer lærer å leve med ledighet.

– De har prøvd og funnet at det går, det er sosialt akseptabelt i enkelte miljøer, og noen venner seg til ikke å stå opp på morgenen. I denne læringsprosessen utvikler individet andre sosiale holdninger til det å gå ledig, sier Nilsen.

Arbeidsgiver

– Det ligger i begrepet *brennemerking* at det er synlig at det har skjedd noe. Det kan skyldes både egenskaper hos individet og negative signaleffekter overfor potensielle nye arbeidsgivere. Det er begge sider. Uansett får det personlige og samfunnsmessige

konsekvenser. Kostnaden etter en periode med ledighet kan bli svært høy, sier Reiso.

Nilsen mener det er tendenser som tyder på at velferdsordningene i Norge er under press, og viser til veksten i uføret blant unge, spesielt unge menn. Dette blir gjerne tilskrevet utdanningssystemet vi har i dag, at skolen er dårlig tilpasset guttene og mer tilpasset feminine verdier, mener han.

– Samtidig har vi en godt utbygd velferdsstat med sjenerøse kompensasjonsordninger. Du skal kunne leve på trygd. Det er de aller fleste helt enige om. Men vi begynner å se at det kanskje har gått for langt. Trygdeordningene utfordres når det å leve på trygd hindrer deg i å gjøre en sterk nok innsats for faktisk å komme deg i lønnet arbeid.

«Nave» ett år

I vår har NRK fortalt om ungdommer som sier at de vil «nave» et år. Elever i ungdomsskolen og i videregående vurderer å ta fri fra skolen og forventer å motta støtte fra NAV. Denne gruppen er ikke arbeidsledige og er dermed ikke en del av utvalget til de to NHH-forskerne, men Nilsen tror denne type friår basert på en offentlig støtteordning kan slå negativt ut, også på lengre sikt.

– Det kan være en farlig strategi. Jeg ville vært ytterst forsiktig med å «nave», på grunn av langtidsvirkningene. Det sender et signal til potensielle arbeidsgivere. De vil spørre seg hva søkeren har gjort det året, og vil gjerne tenke at vedkommende ligget i sengen hele formiddagen, spilt dataspill og bare drevet dank. Da kan det bli et dyrt friår.

I artikkelen «Scarring effect of unemployment» presenterer doktorgradsstudent Katrine Holm Reiso og professor Øivind Anti Nilsen et forskningsarbeid der de ser på langtidseffekter av å ha opplevd ledighet.

Dette er i tråd med NAVs oppsummering i Arbeid og velferd (nr. 1, 2012), der etaten fastslår at det er en «auke i talet på unge som mottek attføringspenger eller arbeidsavklaringspenger i den tida dei er arbeidssøkjara. Det er også langt fleire av dei som blei arbeidslause i 2009 enn i førre nedgangskonjunktur som har motteke helserelatererte trygdeytningar i åra før dei blei

arbeidslause».

– Når velferdsordninger har eksistert en periode, blir selvjustisen noe svekket. Tiltakene var rettet mot bestemte grupper, men etter hvert ser det ut til at andre ønsker å benytte seg av dem når de først er der. Det er en fare når folk som ikke var tiltenkt, bruker dem, mener Nilsen.

Avslutningsvis sier Reiso og Nilsen at resultatene med all tydelighet viser at tidlig arbeidsmarkedshistorie viser seg å være avgjørende for senere suksess i yrkeskarrieren.

– Disse funnene kan brukes som støtte for en betydelig offentlig satsing rettet mot unge personer, sier Nilsen.

The Society of Labor Economists

I mai presenterte doktorgradsstudent Katrine Holm Reiso artikkelen «Scarring effect of unemployment» på en av de viktigste konferansene innenfor arbeidsøkonomi, nemlig årskonferansen til The Society of Labor Economists (SOLE) i Chicago. Flere forskere fra NHH deltok på konferansen, og følgende artikler ble presentert:

Astrid Kunze: «Are All of the Good Men Fathers? An Analysis of Earnings Dynamics using Sibling Data»

Katrine V. Løken, Pedro Carneiro and Kjell G. Salvanes: «A Flying Start? Maternity Leave Benefits and Long Run Outcomes of Children»

Kjell G. Salvanes, Manudeep Bhuller and Magne Mogstad: «Life-Cycle Bias and the Returns to Schooling in Current and Lifetime Earnings»

I tillegg var professor Kjell Gunnar Salvanes ordstyrer på sesjonen «Education Policy and Inequality».

Ledighetstall 1993 og 1998

Norge har tradisjonelt svært lav arbeidsledighet totalt, men den er mye høyere for den unge arbeidsstyrken. I 1993, som var et nedgangså, var ledigheten blant menn i alderen 15–24 år 14,4 prosent, men bare 5,7 prosent av menn mellom 25 og 54 var uten jobb. Fem år senere var norsk økonomi svært sterk, og da var ledigheten nede i henholdsvis 9,1 og 2,2 prosent.

Ungdom uten utdanning

I en rapport som arbeids- og velferdsdirektøren presenterte i Aftenposten i mars, har NAV sett nærmere på hvem de unge arbeidsledige er, og hvordan saksbehandlerne opplever å samarbeide med dem. Svarene de har funnet gjør dem urolige, heter det i Aftenposten: Så godt som ingen arbeidsledige under 20 år har fullført videregående. Bare én av fem ledige i alderen 20–24 år har fullført videregående skole. Stadig flere sliter med helseproblemer, og andelen som enten går på eller har gått på trygd, øker. Mange har foreldre som selv går på trygd, og som i flere tilfeller motarbeider NAVs forsøk på å få ungdommen ut i arbeid.

– Børsene trenger robotregulering

Lynrask aksjehandel med aksjeroboter øker kraftig i omfang rundt om på verdens børser. Nå mener finansprofessor Terje Lensberg at man bør vurdere de samfunnsøkonomiske kostnadene av et millisekund.

Tekst: Espen Bolghaug Foto: Helge Skodvin

For det er millisekundene det står om. Høyfrekvenshandel, populært kalt aksjeroboter, er børsens formel 1-øvelse. Her er det hurtighet, og den beste teknologien som kan kjøpes for penger, som gjelder.

– Aksjeroboter i seg selv er ikke noe nytt. De har vært brukt i årevis for å utføre rutinepregede oppgaver som maskiner kan gjøre mer effektivt enn mennesker. Det nye ligger i hastigheten, som de siste par årene har økt kraftig, forklarer Terje Lensberg, professor i finans ved Norges Handelshøyskole.

Han forsker på evolusjon av adferd i finansmarkeder og har selv drevet med algoritmehandel, et annet synonym for aksjeroboter, for Oljefondet og Storebrand.

Manipulasjon eller tåkelegging?

I vår har finanspressen skrevet mye om høyfrekvenshandel, både om hvordan aksjeroboter «herjer» på Oslo Børs, og

om hvordan de driver med markedsmanipulasjon.

– Å tåkelegge hva man driver med, er ikke det samme som å manipulere markedet, kommenterer Lensberg.

Det har kommet kritikk mot hvordan den nye typen aksjeroboter legger inn kjøps- og salgsordre for så å trekke dem så raskt tilbake at markedsaktørene ikke oppfatter hva som skjer. På en vanlig handledag kan så mye som 50 prosent av alle ordrer være trukket tilbake på under ett sekund, uten at en eneste handel har funnet sted.

– Et motiv kan være å manipulere, men det kan like gjerne være en strategi for å beskytte seg mot aktører i markedet som vil utnytte at man forsøker å handle store volum. Ved å trekke en ordre raskt tilbake får ikke slike aktører tid til å utnytte posisjonen, forklarer finansprofessoren, som mener man må akseptere at investorer ønsker å

beskytte seg mot å bli lurt i markedet.

Verdien av et millisekund

Lensberg mener debatten omkring aksjeroboter bærer preg av at det er de som får sin forretningsmodell truet, som får hovedfokuset. Han savner en mer nyansert debatt og ser både fordeler og ulemper med høyfrekvenshandel.

Mindre feilprising i aksjemarkedet, siden aksjerobotene raskt vil utnytte dette, og økt likviditet er to mulige fordeler ved denne typen aksjehandel.

– Men det trengs mye mer forskning før vi fullt ut kan forstå konsekvensene av dette, presiserer Lensberg.

Lynraske aksjeroboter er altså god forretning for dem som driver med slikt, men hva som er effekten for markedet som helhet, er mer usikkert.

– Det man kan spørre seg om, er hvor

” Å tåkelegge hva man driver med, er ikke det samme som å manipulere markedet. Terje Lensberg

– Aksjeroboter i seg selv er ikke noe nytt. De har vært brukt i årevis for å utføre rutinepregede oppgaver som maskiner kan gjøre mer effektivt enn mennesker. Det nye ligger i hastigheten, som de siste par årene har økt kraftig, forklarer Terje Lensberg, professor i finans ved Norges Handelshøyskole.

samfunnsøkonomisk lønnsomt det er å bruke så mye penger på å kunne handle bare en brøkdel av et sekund raskere. Er fordelene store nok til å oppveie kostnadene av den enorme ressursbruken? spør Lensberg, før han legger til:

– Rent intuitivt tror jeg svaret på dette er nei. Jeg mener fokuset på hastighet kan ha gått for langt.

Direktelinje til markedet

I kjølvannet av den økende høyfrekvenshandelen har viktige spørsmål om regulering kommet på banen. For aksjeroboter som kriger om

millisekunder, har ikke tid til å gå omveien om aksjemeglerne, de har direktelinjer rett inn i markedet. Det skaper bekymring hos regulatorne, både sentralt i EU og i Norge. I 2014 kommer EU med et nytt regelverk knyttet til aksjehandel i Europa, noe som kan sette en stopper for robothandel.

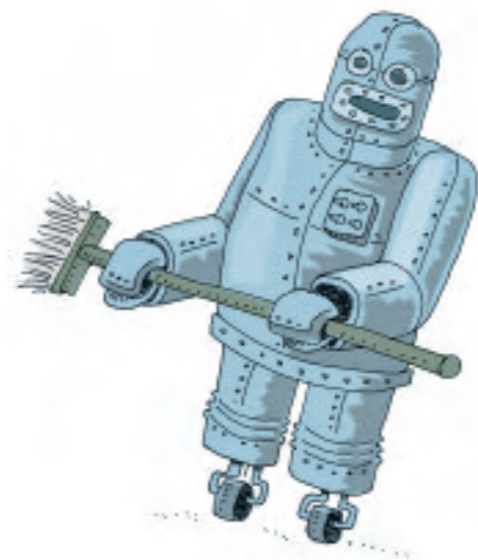
– Ved ikke å handle gjennom aksjemeglere mister man en viktig kontrollmekanisme. Det blir vanskelig å vite om de som legger inn ordrene, har nok egenkapital til å faktisk kunne handle, forklarer Lensberg.

Et annet problem professoren skisserer, er at hastigheten kan bli for høy, også for dem som kontrollerer og drifter aksjerobotene.

– En algoritme kan ikke skifte mening, og dersom de som passer på robotene, ikke følger godt nok med, kan både kjøper og selger oppleve store tap. Det er potensial for stor ustabilitet her, mener NHH-professoren.

Et mulig tiltak for å unngå slike problemer er å teste aksjerobotene før de slippes løs på markedet. Men testingen tar tid, og det som er en god aksjerobot denne uken, er kanskje ikke

” Aksjeroboter i seg selv er ikke noe nytt. De har vært brukt i årevis for å utføre rutinepregede oppgaver som maskiner kan gjøre mer effektivt enn mennesker. Terje Lensberg

fullt så god neste uke.

Ny kompetanse

Etter at meglerhusene begynte å ta i bruk kraftige datamaskiner og mer teknologi i aksjehandelen, har også ny kompetanse funnet veien inn i finansverdenen. IT-ingeniører, matematikere og fysikere jobber nå i team med økonomer for å utvikle raskere og smartere algoritmer.

Sammen med dereguleringen av finansmarkedene, noe som åpnet for at samme verdipapir kan handles på flere børser, har dette skapt gode vekstforhold for høyfrekvenshandel.

– De fleste dataprogram og algoritmer har «bugs». Å gi dem direkte tilgang til markedene uten noen form for regulering kan derfor være svært uheldig, forklarer finansprofessoren.

Det snakkes om å tildele konsesjoner til enkeltaktører som får lov til å drive med algoritmehandel, men Terje Lensberg er ikke sikker på hvorvidt dette vil være en effektiv løsning.

– Det krever fremdeles at vi må stole på at de som får konsesjon, klarer å følge sine egne kontrollrutiner, sier Lensberg.

Ønsker regulering, tross ulike incentiver

Thomas Garnes og Ole André Knutli er i ferd med å fullføre en mastergrad i finansiell økonomi ved NHH.

I en felles masteroppgave ser de på ulike markedsaktørers holdninger til den nye trenden innenfor aksjehandel.

– Vi registrerer mange forskjellig svar når det gjelder hvordan regulatorer, investorer og børsen stiller seg til effektene av høyfrekvenshandel. Det er absolutt ikke bare negative holdninger til aksjeroboter innad i bransjen, slik man gjerne får inntrykk av gjennom media, forteller de to.

I den kvalitative studien har de professor Lensberg som veileder, og de har blant annet intervjuet sentrale Oslo Børs, Nordnet, Finanstilsynet, Folketrygdfondet og noen av Norges fremste eksperter i akademia.

– Vi ser at det er mange ulike incentiver ute og går. De små aksjesparerne, for eksempel de som plasserer i aksjer gjennom Nordnet, blir gjerne forvirret av aksjerobotene, mens Oslo Børs tjener penger på alle transaksjonene og har derfor mindre imot utviklingen, forklarer de.

Selv om man strides om hvorvidt lynrask aksjehandel er ønskelig, er det en viss enighet om behovet for regulering.

– Det vurderes flere ulike måter å regulere robotene. Det snakkes om å sette en minimumstid for å legge inn og trekke ordre, og bøter ved å trekke store ordrer tilbake. De vi har snakket med, har lite tro på disse metodene. Hvis noe, er det å dele ut konsesjoner til seriøse aktører det bransjen selv tror på, forteller Knutli og Garnes.

Selv mener de forslaget om et overnasjonalt organ som kan overvåke aktiviteten på de ulike børsene, vil være en god start på reguleringsarbeidet.

– Slik det er i dag, er det ingen som har det fulle bildet av situasjonen. Det eneste som er helt sikkert, er at aksjeroboter og høyhastighetshandel har kommet for å bli.

«Kritiske og riktige spørsmål»
 Ingvild Reutz, controller, Statnett
 Executive MBA i økonomisk styring og ledelse

«Dypere forståelse»
 Stian Gårdsvoll, direktør, PwC
 Executive MBA i økonomisk styring og ledelse

«Veldig konkret og nyttig»
 Frode Mo, avdelingsleder Rail, Rambøl
 Executive MBA i strategisk ledelse

«Lærerikt og spennende»
 Kristin Hoff Hadland, Director Operational Excellence, Multidata-Bluegarden
 Executive MBA i strategisk ledelse

Etter MIB-studiet ved NHH og en jobb i Ålesund i 2006 flyttet Brynjólfur Eyjólfsson og familien hjem til Island, noe han har angret på noen ganger. Nå ser det imidlertid lysere ut. Eyjólfsson sluttet nylig i konsulentjobben i PwC etter å ha fått tilbud om en jobb som markedsanalytiker i selskapet HB Grandi.

Man skal ikke bekymre seg for Island

*I 2006 dro NHH-er og trebarnsfar Brynjólfur Eyjólfsson hjem til Island, uten bekymringer for **framtiden**. Halvannet år senere sto kona uten jobb, og konsulentjobben hans var endret over natten. Oppdragsgiverne kunne ikke gjøre opp for seg.*

Tekst: Sigrid Folkestad Foto: Helge Skodvin

– Før kollapsen var vi som konsulenter sterkt involvert i oppbygging av selskaper og markeder, og etter sammenbruddet var vi like sterkt involvert, men da i restruktureringen. Vi var med på å bygge bedriftene opp, men også ned igjen.

Fisken fyller lommebøkene

Vi er hos HB Grandi, et av de største fiskeriselskapene på Island. Brynjólfur Eyjólfsson leder oss opp til en kantine med fantastisk utsikt over havet.

Etter masterstudiet i international business (MIB) ved NHH og jobb ved Møreforskning i Ålesund dro Eyjólfsson og familien hjem til Island. Han var heldig. Økonomien overgikk alle

forventninger. Island var et finansielt eventyr. Glitnir, Kaupthing og Landsbanki vokste dramatisk fort. Kaupthing ble rangert som verdens raskest voksende bank. Island ble kalt et økonomisk mirakel. Det var lite frykt blant islendingene. I dag er

islendingene enige om at banksjefene var grådige og politikerne udugelige.

– Man skal ikke være bekymret for Island i et langsiktig perspektiv, for landet har masse ressurser, med fiske, energi, rent vann og oljefunn i islandske havområder, sier Binni, som alle kaller ham.

Noen hundre meter bak havnen ligger utestedet Sodoma med de beryktede toalettene der de mannlige gjestene kan, unnskyld uttrykket, pisse på bilder av finansbaronene som var med på å føre Island inn i et økonomisk og politisk kaos. I dag er det utenlandsk kapital som flyter til Island, ikke som i mirakeltiden, da islandske selskaper

Sommer som vinter, tidlig morgen og sen kveld. Badene på Island er mange, og de er varmet opp av energi fra jordvarme.

kjøpte opp det de kom over i utlandet. Eksporten av fisk fyller opp islandske lommebøker. Island er back to basic.

I underretasjen jobber folk med å prosessere fisken som kom inn tidligere på dagen. Store haller med nyskurte disk, rennende vann og maskiner og vifter som lager en høy, summende lyd. En av trålerne kom inn tidligere på dagen. Nå er det sen ettermiddag, og fisken er allerede på vei ut i verden, til Tyskland, USA eller Asia.

- Ja, det var dramatisk

Vi henter oss kaffe og finner en noenlunde rolig plass i en sofa utenfor kantinen. Her er det ingen som rynker på nesa på grunn av fiskelukten som henger i gangene. Det er gode tider på havet, og det har gitt Binni en ny og

attraktiv jobb i fiskeribransjen. Han skal lete etter nye markeder og finne ut hva konsumentene vil ha. Der er han på hjemmebane, med studier i fiskerifag fra Island og MIB-studiet fra Norges Handelshøyskole.

I 2008 var familien i god rute i hjemlandet. De hadde nettopp fått sitt fjerde barn, datteren Sandra. Kona jobbet som lærer, selv hadde han en lukrativ konsulentjobb i et selskap som senere ble oppkjøpt av PwC.

- Det var mye å gjøre i tiden før kollapsen. Veldig mye. Men så forandret det seg plutselig. Med ett var det veldig mye mindre å gjøre.

- Opplevde du det dramatisk?
- Ja, det var dramatisk, og det skjedde

så plutselig. Staten overtok de tre bankene. Det var overraskende, og bare en uke etter hadde alle de tre største bankene kollapset. Fra man trodde det var helt ålreit, til kollapsen var et faktum, gikk det bare noen uker. Jeg var i London de dagene bankene endelig falt. Valutakursen kollapset, og mine islandske kroner var plutselig ikke mye verdt i utlandet. Det var en dyr hamburger jeg kjøpte i London den dagen.

- Var ikke folk engstelige for hva som skulle skje med økonomien på Island?
- I etterkant kan alle se at noe slikt ville skje. Enkelte advarte mot et dramatisk fall, andre trodde ikke noe på dette. Folk var uenige.

I årene før Binni vendte hjem, hadde

” *Det var mye å gjøre i tiden før kollapsen. Veldig mye. Men så forandret det seg plutselig. Brynjólfur Eyjólfsson*

Den store barneflokk og foreldrene samlet foran huset utenfor Reykjavik. Bjarki (11), Marias Bergsveinn (9), Eyjólfur (14) og Sandra (3). Mor Pálína til venstre og far Brynjólfur til høyre.

børsen på Island steget med 400 prosent. Finansinstitusjonene kjøpte opp selskaper i utlandet i stor stil. Bankene var villige medspillere og ga dem enorme lån. Mot slutten hadde bankene fordringer som var ni ganger større enn Islands BNP, men hva sa sentralbanken på Island? Dette var ikke en boble som kom til å sprekke.

Skylder på hverandre

I dag skylder de å hverandre: politikerne, finanstilsynet, sentralbanken, de tidligere banklederne, revisorene og publikum. Konkursbanken Landsbanki stevnet nylig revisorene i PwC for retten. Det er mange saker som er under etterforskning. Binni jobbet i advisory-avdelingen i PwC og senere som marketing manager.

- Som konsulenter tjente dere vel godt både på oppturen og kollapsen?
- Vi vokste raskt før kollapsen, men ikke etterpå. Da har det heller gått nedover.
- Hvordan påvirket det din jobb når det var på verste?
- Vi hadde prosjekter som var halvferdige. Kundene ringte og sa at «dere må bare stoppe nå. Vi kan betale for det dere allerede har gjort, ikke mer». Så det var svært store forandringer i enkelte prosjekter.

Noen av kollegene hans ble sagt opp. Alle kjenner noen som har mistet jobben, sier han. Kona var lærer i en midlertidig stiling, og hun mistet jobben kort tid etter kollapsen.

- Det gikk greit for vår del, sikkert

bedre enn for mange andre, men vi merket det, ikke tvil om det, først og fremst på boliglån, som på Island er indekserte, slik at lånet øker i takt med inflasjonen.

Skjønner dem som flyttet

I forkant av den økonomiske krisen opplevde Island en ekstrem inflasjon, noe som førte til at mange valgte å ta opp valutalån som alternativ, med betydelig høyere risiko, men med bankenes store velvilje. Lån i yen eller euro ble vanlig. Når den islandske kronen falt, økte lånebeløpet. For hver måned fikk husholdningene mer i lån.

I 2009 vurderte familien for alvor å flytte tilbake til Norge.

- Da så det virkelig mørkt ut, og vi følte

Bildet tatt fra Hallgrímskirkja i sentrum av Reykjavik. Kirken er oppkalt etter Hallgrímur Pétursson, en islandsk poet og salmedikter.

Yvonne Smith jobber i turistinformasjonen midt i Reykjavik.

Katrín Tinna Gauksdóttir selger tradisjonsrike islendere. – Alle bruker dem, og folk strikker som aldri før. Det handler om nasjonal stolthet.

at vi ikke hadde noen framtid på Island. Vi snakket om å returnere til Norge, men fant ut at vi skulle bli boende. Veldig mange islendinger har flyttet til Norge.

Fra 2008 til 2011 flyttet mer enn 8400 personer fra Island, ifølge tall fra Statistics Iceland, mens i de tre forfylte årene før kollapsen var det 14 200 som flyttet til Island.

– Forstår du at mange på Island har flyttet?
– Veldig godt. Folk så ikke særlig lyst på framtiden. Hvis du hadde en god jobb, var det greit. Hadde jeg mistet jobben, måtte vi ha flyttet. Men samtidig er det slik at mange islendinger flytter utenlands for å ta utdanning. Hvis du en gang har bosatt deg i et annet land,

er det enklere å gjøre det en gang til.

– I dag har mange islendinger flyttet tilbake, spesielt folk som jobber innenfor bygg og anlegg. Svært mange bygningsarbeidere fikk føle kollapsen direkte og svært raskt. For dem var det relativt enkelt å få jobb i Norge. Nå er det begynt å bli bedre, sier NHH-eren, så noen kommer tilbake.

Politikerne tar ikke ansvar

– Opplever du at Island har kommet over det økonomiske og politiske kaoset?

– Folk på Island er ikke enige om dette heller. Islendingene føler at det ikke har vært et skikkelig oppgjør. Veldig mange saker er uoppgjorte. Folk har ikke blitt stilt til ansvar. Hvis det var korrupsjon i

forkant av kollapsen, slik mange mener, så er ønsket om mer åpenhet bare rimelig, men vi ser ikke at det skjer. Det har ikke blitt åpnere, det er fortsatt litt lukket. Mange er misfornøyd med dette og føler at det ikke har kommet reelle forandringer. Politikerne tar ikke ansvar.

– Det økonomiske sammenbruddet, med vulkanutbruddet på Eyjafjallajökull i 2010 i etterkant, satte Island på kartet, sier økonomen, – og fungerte som markedsføring av Island. Islendingene har brukt tiden godt. Store markedsføringskampanjer ble iverksatt mens deler av landet nærmest lå begravet i aske og folk flyttet i hopetall.

– Turistindustrien ble sett på som et virkemiddel for å få landet ut av krisen.

Nå får vi masse turister, sier han.

Det begynner å bli sen ettermiddag, og kona og de fire barna venter hjemme. Binni skal en rask tur hjemom, deretter venter en lang løpetur i sludd og vind. Han er i tung forberedelse til London Marathon i slutten av april. Før han setter seg i bilen, inviterer han oss hjem til Grundarhús, et kvarters biltur fra Reykjavik, dagen etter.

Verdensberømt humarsupa

– En humarsupa, roper damen bak disken. Det blir 1100 kronur.

Lenger inne på havnen, like ved HB Grandi, ligger den lille kafeen Sea Baron. Den har overlevd finansbaronene og jappene. Her selger de hummersuppe for en femtilapp, på

oppskrift fra syttitallet. Stedet er omtalt både i guidebøker og avisartikler verden over.

Den tidligere fiskebutikken er oppgradert til et minimum. Gjestene sitter på små tønner ved gamle respatexbord. Rett utenfor vinduene ligger tre av fiskebåtene til HB Grandi, og de blir ikke liggende lenge til kai. Grandi har om lag 15 båter i full drift.

I byens handlegate kikker turistene innom små designerbutikker med smykkekolleksjoner, klær og – ikke minst – islandsgensere. Det er hot mote i Reykjavik.

– Denne har jeg strikket, sier Katrín Tinna Gauksdóttir.

Hun viser oss en tykk strikkejakke med

det tradisjonelle islendermønsteret. Hundrevis av jakker og gensere i hvitt, grått og brunt ligger pent brettet i hyller fra gulv til tak.

– Genserne er blitt enormt populære. Alle bruker dem, og unge og gamle strikker som aldri før. De som leverer til oss, tjener penger på genserne, men dette handler først og fremst om at folk er stolt av landet sitt, sier Gauksdóttir.

I fjor kom hun hjem igjen til Island etter å ha studert journalistikk i Danmark i flere år. Til sommeren venter en journalistjobb i Frætturbladet.

Katrin er stolt over å være islending, og det er ikke på tale om å forlate øya.

– Flytte fra Island, nei! Akkurat det blir

Den dramatiske sørkysten av Island, Dyrhólaey.

aldri aktuelt. Mange har flyttet, men de kommer nok tilbake.

- Turistene har for alvor oppdaget Island

Yvonne Smith jobber i turistinformasjonen hos Icelandic Travel Market, i hjertet av Reykjavíks handlestrøk.

– Turistene har for alvor oppdaget Island. Vi har hatt en skikkelig boom i januar og februar. Broke all records, sier Smith, som er halvt engelsk og halvt islandsk.

Island har tradisjonelt hatt mange turister fra Europa, men i år er det enda flere, sier hun. Den helt store oppgangen er fra Asia, spesielt Kina.

– Dette året er helt annerledes enn andre år. Island klarer å skape vekst, ikke bare i turisme. Bare tenkt på all energien og fisket, det vil bety enormt mye for Islands framtid. Jeg mener det var bra med kollapsen, og den måtte skje. Vanlige folk og investorer satt med enorme lån til en vanvittig rente. Det kunne ikke gå, sier Smith.

Heitur pottur bak huset

– Velkommen, sier Pálína, kona til Binni.

Rett bak familiens rekkehus noen kilometer utenfor Reykjavík, svever vanddampen fra ett av Islands mange varme bad. Unger fra nabolaget hiver seg i bassenget, som er åpent fra tidlig

morgen til sent på ettermiddagen hver eneste dag. Flere små heitur pottur ligger rundt bassengområdet.

De to eldste guttene i familien, Eyjólfur (14) og Bjarki (11) slapper av i sofaen med spilling. Minstejenta Sandra på tre år leker i stua og tiltrekker seg mest oppmerksomhet. Ved spisebordet sitter bergensfødte Marías Bergsveinn (9), med en hyllest til Bergen i mellomnavnet. De har alle sett norsk barne-TV, og foreldrene følger med på nyheter fra Norge. Binni selv har en stri tørn for tiden, han er nemlig Brann-supporter.

Pálína forteller om tiden rundt 2008. Hun hadde en midlertidig jobb som lærer da hun gikk ut i permisjon. Da

Hele familien har klart å samles en torsdag ettermiddag, innimellom håndball, fotball og maratontrening. Marías Bergsveinn (9), Eyjólfur (14), Pálína (mor), Bjarki (11), Sandra (3) og Brynjólfur (far).

hun skulle tilbake i jobb, var døra stengt.

– Det var mange i skolen som fikk seg jobb i andre bransjer, for eksempel innenfor finans, men etter 2008 gikk de tilbake til skolen.

Bekymret for «lillebror» Island

Pálína ble etter hvert tilbudt jobb som lærer igjen, og familien fikk troen på at de hadde en god framtid på Island. Mye har likevel forandret seg. Det er stor arbeidsledighet for å være Island, og unge har ikke økonomi til å etablere seg. Mange har kuttet ned på restaurantbesøk og utenlandsreiser. For de eldre generasjonene har årene etter 2008 vært tunge.

– De eldre er veldig negative. Mange av dem var på god vei til å nedbetale huset, og plutselig ble boligprisene lavere og deres pensjon. De skulle selge huset og flytte i mindre bolig. Slutte i jobb. Slik sett er det mange eldre som har følt kollapsen på kroppen. Det økonomiske kaoset har ødelagt mye for denne generasjonen også, ikke bare for unge folk på Island, sier firebarnsfaren.

– Men, sier Binni, – det er mange som har tjent på dette. Det var lett å få lån til å kjøpe aksjer, den eneste sikringen var aksjene selv. DE tjente masse penger, men etter kollapsen kunne de ikke betale tilbake, og lånene måtte bare avskrives.

Islendingene har opplevd at folk i utlandet har tilbudt hjelp. De fikk mye oppmerksomhet i 2008. Mange var bekymret for «lillebror» og ville hjelpe. Noen uker etter kollapsen fikk Binni en epost fra Norge: «Har dere mat, trenger dere noe, er det noe vi kan gjøre?».

Men, som Brynjólfur Eyjólfsson sier:

– Man skal ikke bekymre seg for Island.

Ta hendene fra oljefatet

Stadig flere økonomer er kritiske til rådende klimapolitikk og mener Norge må vurdere å la oljen ligge. – Jeg mener dette er eksplosivt og forandrer debatten, sier professor Gunnar S. Eskeland, fordi det som skjer i Norge er preget av at vi er avhengige av oljepengene.

Tekst: Sigrud Folkestad Foto: Eivind Senneset

Klimaøkonom og professor Gunnar S. Eskeland kaster en brannfakkellinn i klimadebatten. Han mener det er et snev av skinnhellighet i den norske klimapolitikken.

Oljesand i Canada

Det samme mener Linda Nøstbakken, PhD-kandidat fra NHH og foredragsholder på høyskolens konferanse om klima- og energipolitikk (BEEER).

– Norge kan ikke reise rundt i verden og si at Canada skal legge ned oljesandindustrien når vi pumper opp olje og utvinner gass, mener Nøstbakken.

Hun er førsteamanuensis ved Alberta School of Business i Canada. Nøstbakken avla PhD-avhandlingen «Essays on the Economics of Fisheries Management» ved i 2005.

Etter å ha bodd Alberta noen år, i sentrum for verdens oljesanddiskusjon, reagerer hun på den norske holdningen til oljesandindustrien.

– Hva gjør vi i Norge? Vi har kolossalt høye avgifter på oljesektoren vår, men dette er jo egentlig penger vi tar rett ut av vårt eget oljefond. Det faller litt

gjennom. Jeg er ikke sikker på at vi blir tatt helt seriøst på dette punktet.

Skjermer oljen

– Vi nordmenn reiser rundt i verden og forteller hva andre skal gjøre. Men vi gjør fint lite sjøl. Miljøvernministeren la fram nylig fram klimameldingen og fikk spørsmål om hvordan folk ville merke det. Det vil være en gevinst, ble vi fortalt. Tiltakene innebærer en omrokering av midler som staten allerede har. Det er den norske måten å være mer miljøvennlig på. Vi får det bedre. Det har jeg problemer med, sier Nøstbakken.

Nøstbakken får støtte fra professor Eskeland ved Institutt for foretaksøkonomi. Han mener vi godt kan få debatt som utfordrer det norske skillet mellom oljepolitikk og klimapolitikk.

– Norge har klart å holde utbyggingen av offshore sektor skjermet fra våre store ord innen klimapolitikk, men det spørsmålet om vi får til framover.

Linda Nøstbakken, førsteamanuensis ved Alberta School of Business i Canada.

Klimaprofessor Gunnar S. Eskeland ved Institutt for foretaksøkonomi.

Også han mener det kan gi et snev av skinnhellighet å predikere reduksjon i CO2-utslipp:

– De som eier olje eller gass i dette århundret risikerer å miste mye av formuen hvis verden skal slutte å bruke fossilt brensel før vi har sluppet opp for det. Det betyr at det haster litt med å selge oljen. Da kan det virke skinnhellig å snakke så mye til resten av verden om å redusere utslipp, samtidig som vi selger så fort vi kan.

Avhengig av oljepenger

– En av gjestene på BEEER-konferansen, professor Bård Harstad, argumenterer også for at vi heller skal gå inn på tilbudssiden enn etterspørselssiden for å sette inn effektive klimatiltak. Da skal verden faktisk sette fossile reserver til side sier Harstad.

– Jeg mener dette er eksplosivt og forandrer debatten, sier Eskeland, fordi det som skjer i Norge er preget av at vi er avhengige av

oljepengene.

– Men vi blir dratt fram som et suksessland for måten vi takler oljeformuen vår på, sier Nøstbakken.

– Det er et fornuftig trekk, økonomisk sett, å skille tappingshastigheten fra konsumtilbøyeligheten. Oljefondet løser den knuten. Hvis vi mener det ikke er så lurt å eie så mye olje lenger, burde vi kunne selge den. Det innebærer en viss økonomisk risiko hvis du lar oljen bli liggende i havet, men oljenasjonen

Professor Bård Harstad var en av innleiderne på BEEER-konferansen.

Norge skulle vært glad hvis det var noe annet og miljøvennlig, som førte oss videre.

Og så er det atter andre som mener vi burde ta vare på oljen, sier Eskeland, for den blir mer verd i framtiden. Så her er det mange momenter.

– Vel, skyter Nøstbakken inn: kanskje vi kan bruke oljen nesten uten utslipp i framtiden. Det vet vi ikke i dag.

Energikrevende siste olje

Det største norske klimaprojektet er «månelandingen» på Mongstad. I mai åpnet testsenteret for fangst og lagring av CO2. Gassrensingen kan være i full drift fra 2020. Da vil prisen ligge på anlegget nærme seg 25 milliarder kroner.

Karbonhåndtering er eneste løsning som forsvarer fossilt brensel, mener Eskeland.

– En skal ikke bli overrasket over hvis store oljenasjoner og kullselskaper dytter noen milliarder inn i slike prosjekter, siden for dem kan en slik løsning være verd mye. Det er ikke så veldig mange andre opplagte kandidater enn Norge som kan gjøre dette.

Mange norske oljefelt nærmer seg slutten, og det er langt mer

energikrevende å hente opp restene. Derfor vil utslippene fra olje- og gassvirksomheten holde seg på omtrent samme nivå fram mot 2020, selv om produksjonen etter hvert vil avta. I tillegg blir en større andel av produksjonen gass, som krever svært mye energi enten den skal transporteres i rør eller fryses for skipstrafikk.

Blir klimaendringene slik som ekspertene

BEEER:

Bergen Economics of Energy and Environment Research Conference (BEEER 2012) ble arrangert av staben ved Institutt for foretaksøkonomi ved NHH i mai. Dette er andre gang NHH inviterer forskere og energi- og miljøpolitikk og klima. Arrangert av postdoktor Linda Rud ved Institutt for foretaksøkonomi, professorene Gunnar S. Eskeland, Mette Bjørndal, stipendiat Patrick Narbel og seniorkonsulent Marie van Beijeren.

KLIMAKVOTER:

Norge skal innen 2020 kutte sine klimagassutslipp med 30 prosent eller mer i forhold til 1990. I 2030 skal Norge være klimanøytralt. Kvotesystemet skal gjøre det mulig å oppfylle forpliktelsene gjennom finansiering av klimaprojekter i andre land. Klimainvesteringer i land som Brasil, India og Kina gir betydelig lavere kostnader enn å redusere utslippene hjemme. Utfordringen er at kvoteprisene har sunket som en stein siden 2008. Jo billigere kvotene er, dess mindre sannsynlig er det at u-landene blir i stand til å benytte den beste teknologien – og dermed redusere sine utslipp av CO2.

hevder, trenger verden karbonhåndtering eller vi må i hvert fall være helt sikre på at det ikke fungerer, mener Eskeland. Oppdagelsesferden har stor verdi for verden.

Billigkvoter i u-land

– La oss si vi er karbonnøytrale i 2030, sier Eskeland, og resten av verden lurar på hvordan vi fikk det til. Hvis svaret er at vi har plantet masse trær i Guatamala, vil reaksjonen være «dere er så stinking rich!» Hvor imponerende er det? Stoltenberg har kanskje rett i at dette er de billigste utslippsreduksjonene som finnes, men er det vi holder på med nå kanskje mer symbolpolitikk, utfordrer Eskeland.

Klimaøkonomen trekker en parallell til reformasjonen og Martin Luther.

– Det avlatsbrevet der, det må vi bare kutte ut. Det er ikke slik at det er greit at du driver hor fordi du er rik eller er venner med paven, det holder ikke. Luther mente nok at de rike måtte være forbilder helt direkte.

– Økonomer sier at det er bedre å gjøre utslippskutt der det er billigst? – Ja, nettopp. Det er derfor dette er motkulturelt. Jeg kaster fakler her. Dette mener ikke alle. Kloke økonomer mener at jeg vanhelliger skriften, hele gamlestamentet og langt inn i nye.

– Vi kan få til billige kutt ved å kjøpe det i utlandet. Men det er en dråpe i havet, sier Nøstbakken.

Hvis vi reduserer oljeutvinningstempoet, vil det ha en umiddelbar effekt på verdens CO₂-utslipp. For å unngå en høy sannsynlighet av katastrofale klimaendringer, må mye av det fossile karbonet bli liggende.

Vindmøller? Nei, ikke nå

I foredraget til Linda Nøstbakken snakket hun om vindmøller og den optimale politikken for utbygging av vindmøller i Norge.

– Vi alene kan ikke drive fram teknologien. Hvis du skal installere vindmøller på Fitjar for eksempel, sender du bestilling til Tyskland, der de driver fram teknologien. Vi er bare en kjøper av teknologi. Da må du kjøpe teknologi når det er lønnsomt å gjøre det. Hvis du er en liten aktør har du ikke igjen for å hoppe på det første toget.

I Fitjar kommune på Stord har Midtjøllet Vindkraft AS jobbet med mølleeventyret siden begynnelsen av nittitallet. På sensommeren skal 20 vindmøller opp på fjellet, og de første møllene skal komme i produksjon fra neste våren 2013. Byggingen av de 20

møllene utløste statsstøtte på nærmere 350 millioner kroner, det samme som verdien på kontrakten med den tyske mølleleverandøren.

– Hva beste strategi for Norge? – Jeg tror vi skulle ventet. Hvis det er noe vi har god kompetanse på, som offshore, der vi kan drive fram teknologien, stiller det seg helt annerledes. Men landbasert vindmølleteknologi? Jeg klarer ikke å se at vi skal forandre verden med masse vindmøller nå.

Utviklingen går så raskt at det er bedre å sitte og vente, mener Nøstbakken, så Norge kan utnytte landområdene mye bedre når teknologien er mer utviklet. Det er bedre for miljøet også.

– Vi ser omtrent hva som kommer til å skje med møllene, og det er ikke veldig revolusjonerende. Det er mulig vi skal ha det over hele fjellheimen, men det er ikke slik at vi taper masse penger hver dag vi ikke har satt det opp. Det er heller ikke slik at hvis det er smart å ha vindmøller på fjellet om 20 år så bør vi bygge dem nå. Slik er det ikke. Jeg mener at kraftprisene skal endre seg før vi bygger særlig mange vindmøller i Norge. Og hvis det ikke er nå vi trenger dem, så bør vi ikke sette dem opp nå, avslutter Eskeland.

Dyrt å utsetje klimatiltak

Evna naturen har til å ta opp CO₂, er lågare enn tidlegare analysar har komme fram til. Tre NHH-forskarar har utvikla ein modell som bereknar kor store CO₂-utslepp naturen toler. Jo seinare vi set inn klimatiltak, dess dyrare blir det.

Tekst: Sigrud Folkestad Foto: Eivind Senneset

Det kan koste dyrt å utsetje tiltak i klimapolitikken. Ein omfattande studie som tre forskarar ved NHH er i ferd med å avslutte, talfester kva det vil koste verda dersom vi ikkje finn fram til ei global løysing med karbonskatt for å minske skadeverknadene av den globale oppvarminga.

Uendelege kostnader

Rapporten «A stitch in time saves nine. The costs of postponing action in climate policy» er skriven av professorane Stein Ivar Steinshamn og Leif K. Sandal i tillegg til postdoktor Sturla F. Kvamsdal – alle ved Institutt for føretaksøkonomi, NHH.

I dette arbeidet har forskarane gjort berekningar som viser kor mykje klimaet toler av CO₂-utslepp, og kva det vil koste i framtida dersom vi ikkje innfører tiltak. Skattenivået må aukast kraftig for kvart år implementeringa blir utsett, dersom vi skal klare å vende tilbake til ein tilnærma normal situasjon.

Som den engelske tittelen og ordtaket antydar: Ein kan like gjerne hoppe i det som krype i det.

Opptaksevna til naturen

Det mest oppsiktsvekkjande med SNF-rapporten er arbeidet forskarane har lagt ned for å rekne ut kva evne naturen har til å tole meir CO₂-utslepp.

– Det er eit av dei viktigaste poenga i forskinga vår, seier Steinshamn.

Postdoktor Sturla F. Kvamsdal, professor Stein Ivar Steinshamn og professor Leif K. Sandal – alle ved Institutt for føretaksøkonomi, NHH.

– Vi nyttar ei ny tilnærming og kan berekne evna naturen har til å ta opp i seg og reinse CO₂. Ei rekkje analysar reknar med at den såkalla reinseevna, eller opptaksevna, aukar proporsjonalt med konsentrasjonsnivået. Vi finn teikn på at opptaksevna flatar ut, og at ein dermed får mindre hjelp frå naturen til CO₂-reinsing.

Forskarane kjem altså fram til at reinseevna er nokså låg i forhold til kva som er komme fram i fleire analysar, til dømes frå klimapanelet til FN.

– I denne delen av forskinga bruker vi kjende dataseriar som er publiserte av mellom anna NASA, og vi nyttar sofistikerte metodar, slik at det er ein del av modellen som vi føler oss trygge på. Desse estimata er pålitelege, seier professor Steinshamn ved Institutt for føretaksøkonomi.

Den andre delen av analysen er skadefunksjonen, og forskarane meiner at den er meir spekulativ, fordi det uråd å vurdere skadeomfanget utan eit samanlikningsunivers som ikkje har skadar.

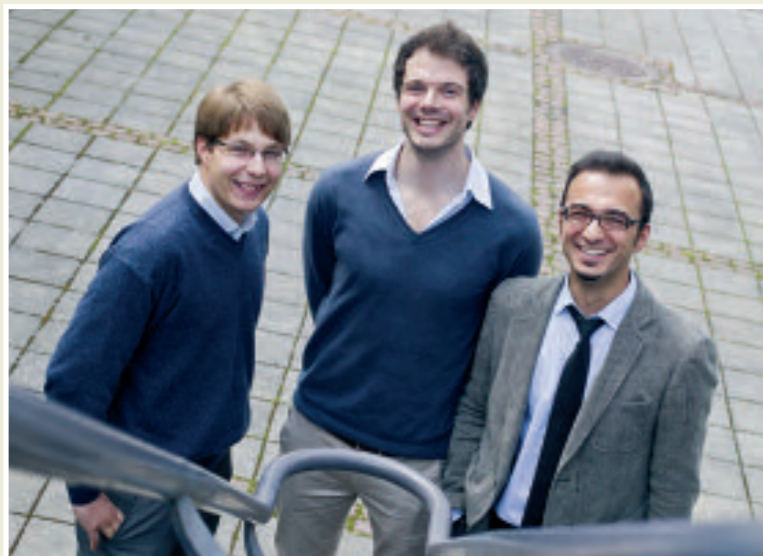
Stern-rapporten

Stern-rapporten, som økonomen Nicholas Stern skreiv på oppdrag frå den engelske regjeringa i 2006, seier at det vil koste om lag 1 prosent av verdas BNP over fleire tiår dersom vi skal unngå farleg global oppvarming. I dag meiner han, og mange forskarar med han, at det kjem til å koste dobbelt så mykje å unngå ei temperaturstiging som utset folk for direkte fare.

– I dag ligg vi kanskje på rundt 1 prosent, og dei neste hundre åra vil talet stige til 2 prosent. Det er basisscenarioet vårt. Så det er ut ifrå dette overslaget at skatten må auke med 3 prosent i året dersom han blir utsett, for å hindre ei dramatisk global oppvarming, seier Steinshamn.

Dersom vi innfører ein optimal skatt, vil han føre til ein stabil situasjon på lang sikt. Kva situasjon det er, kjem an på scenarioet, men i dei fleste scenario vil det seie ein viss auke i konsentrasjonsnivået frå i dag.

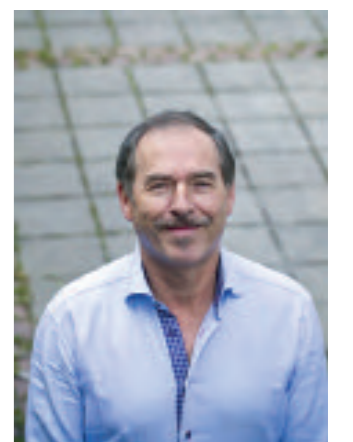
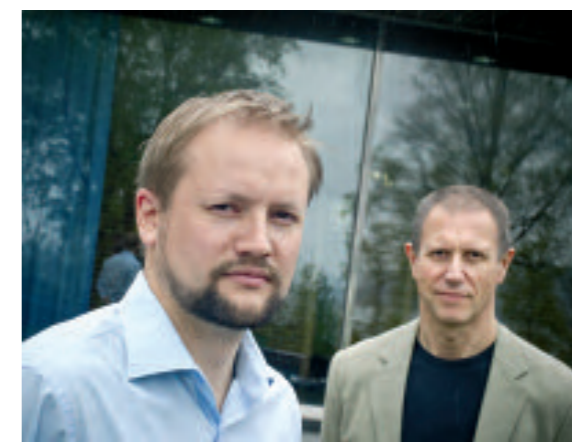
NHH-stipendiater som deltok på BEEER:

Patrick A. Narbel (til venstre) er PhD-stipendiat ved Institutt for foretaksøkonomi. Han er utdannet ved HEC Lausanne og har CEMS MIM master fra Norges Handelshøyskole. Hans PdD-prosjekt er innen utviklingsland, fornybar energi og energipolitikk.

Grant R. McDermott er PhD-stipendiat ved Institutt for samfunnsøkonomi og er utdannet fra Universidade Nova de Lisboa og NHH, der han har en CEMS-master. Hans forskningsfelt er miljø- og energiøkonomi.

Tunc Durmaz er PhD-stipendiat ved Institutt for samfunnsøkonomi og har en master i økonomi fra USC, Los Angeles. I avhandlingen består av essays om CCS (Carbon Capture and Sequestration), karbonhåndtering.

Norsk vannkraft blir Skandinavias batteri

Når Danmark og Europa satser på vindkraft, får norsk vannkraft en stadig viktigere rolle, som batteri. Johannes Mauritzen har sett på det nye samspillet i nordiske kraftmarkeder i sin doktoravhandling.

Tekst: Bendik Støren Foto: Sigrid Folkestad

Johannes Mauritzen disputerte nylig for doktoravhandlingen ved NHH.

– For enhver som vil lage vindkraft er det gunstig med vannkraft i systemet. Vannkraft er en effektiv energikilde, har små oppstartskostnader og kan lagres. Dermed er den ideell i et samspill med den skiftende, mer ustabile vindkraften, sier Johannes Mauritzen. Han disputerte nylig for doktoravhandlingen *Windonomics: empirical essays on the economics of wind power in the Nordic electricity market* ved NHH.

Mauritzen har sett på hvordan vindkraft og vannkraft interagerer i det åpne nordiske markedet og hvor det er overføringsbegrensninger mellom landene. Det er han den første til å forske på.

Batterieffekten

– Når det er overskuddsproduksjon i dansk vindkraft, eksporteres den overflødig strømmen blant annet til Norge. Dermed dekkes en del av det norske markedet, og norske vannkraftverk reagerer med å holde tilbake det vannet de ellers ville brukt, slik at prisene holdes oppe. Dermed kan en si den danske overskuddsstrømmen «lagres» i norske vannmagasiner, noe som gjerne kalles batterieffekten, forklarer Mauritzen.

Begge sider tjener på denne kraftutvekslingen, som Mauritzen mener kan sammenliknes med et kort- og et langsiktig hedgefund.

– Norge tjener på kort sikt på de timevise svingningene. Vi importerer overflødig vindkraft relativt billig og eksporterer dyrere vannkraft når behovet snur igjen. Danmark vil derimot tjene på lang sikt, fordi de

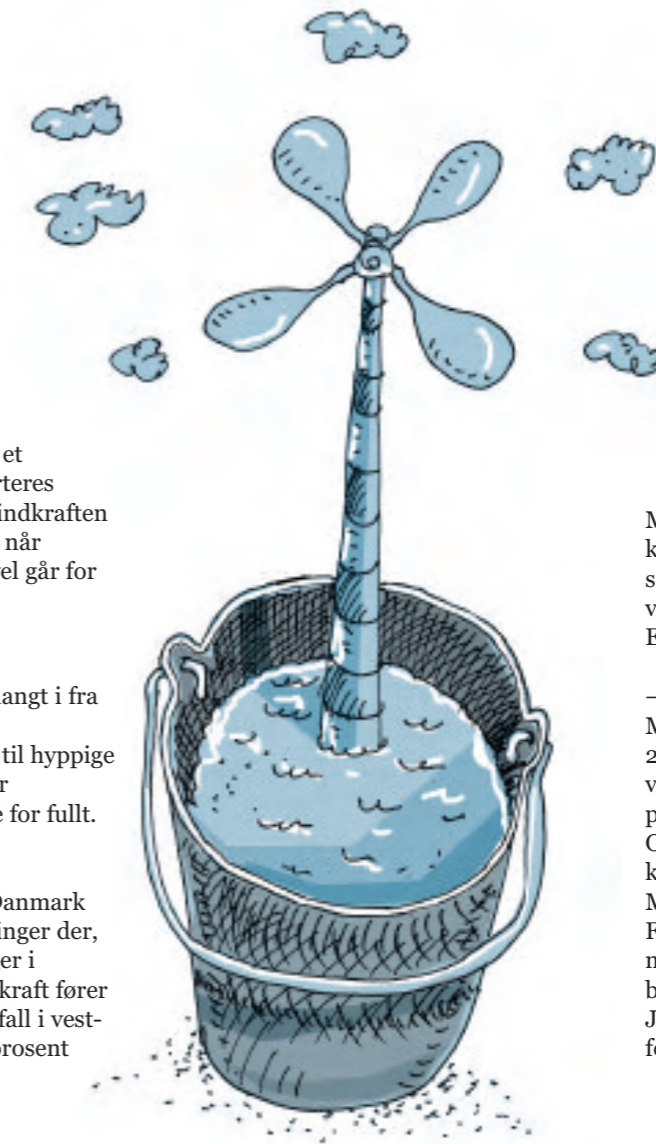
”For enhver som vil lage vindkraft er det gunstig med vannkraft i systemet. Vannkraft er en *effektiv energikilde*, har små oppstartskostnader og kan lagres. Dermed er den ideell i et samspill med den skiftende, mer ustabile vindkraften. Johannes Mauritzen

eksporterer mest strøm om vintere, når prisene er høyest. Danmark har nemlig i tillegg til vind også satset på fjernvarme, som gir strøm nesten som et biprodukt. Dermed eksporteres opp til 50-60 prosent av vindkraften fra Danmark om vinteren, når fjernvarmeanleggene likevel går for fullt.

Begrensninger

Dette markedet er likevel langt i fra fullkomment. Begrenset overføringskapasitet fører til hyppige «traffikkorker», og hindrer prismekanismen å fungere for fullt.

– Vi ser at svingninger i vindkraftproduksjonen i Danmark medfører store prissvingninger der, men at det får mindre følger i Norge. En dobling av vindkraft fører i gjennomsnitt til 8 % prisfall i vest-Danmark, men bare 0, 8 prosent

prisreduksjon i Norge. Overføringsbegrensningene mellom landene gjør at de ikke klarer å eksportere nok til at prisene jevnes ut.

Store muligheter

Mauritzen fremhever at utbygging av kraftnettet vil bli mere lønnsomt jo flere som har vindkraft i nabolaget. Og vindkraft er på sterk fremmarsj i Europa.

– Dette er veldig aktuelt, sier Mauritzen. Allerede i dag får Danmark 20 prosent av strømmen sin fra vindmøller og har satt seg et mål om 50 prosent vindkraft innen 2050. Også England og Tyskland vil bygge kraftig ut de nærmeste tiårene, sier Mauritzen. Forskningsfeltet er voksende, men metodemessig er det ikke mange som bruker økonometri og statistikk, slik Johannes Mauritzen gjør i sin forskning.

Finanskrisen gir språkrot

Siden den globale finanskrisen begynte i 2007 har tusenvis av avisartikler vært fylt av nye, norske økonomiske uttrykk og termer. – Dette kan skape språkforvirring, mener Marita Kristiansen.

Tekst: Espen Bolghaug

«Strukturerte spareprodukt», «hedgefond» og «subprimelån» er eksempler på uttrykk som har blitt nærmest vanlige i det norske språket i tiden etter den finansielle uroen startet.

Felles for dem er at de enten er låneord,

eller er fornorsket, fra engelsk, og at de finnes i mange relativt like varianter.

– Dette kan være med på å skape språkforvirring omkring hva det faktisk skrives og snakkes om, mener språkforsker Marita Kristiansen.

Som førsteamanuensis ved Norges Handelshøyskole forsker hun på fagterminologi innenfor økonomi og administrasjon. Hun har nå sett nærmere på pressens bruk av økonomiske termer i forbindelse med deknningen av de økonomiske urolighetene i verdensøkonomien de siste årene.

Hennes analyser av avisartikler i perioden 2007 til 2010 viser at det vokser frem mange nye norske fagtermer, men at de ofte er et resultat av tilfeldige oversettelser fra engelsk, og at det er mange ulike oversettelser for det samme engelske ordet.

Det er denne tilfeldige nyordsdanningen forskeren mener kan skape språkforvirring.

– Ikke ekte synonymer

Overskriften i denne artikkelen er et godt eksempel på hva Kristiansen refererer til når hun snakker om språkforvirring. Ordet «finanskrise» brukes gjerne som synonymer til begreper som «gjeldskrise», «bankkrise», «boligkrise» og «økonomisk krise».

Et annet eksempel er termen «subprimelån», som hentyder til en spesiell type boliglån vanlig i USA på midten av 2000-tallet. «Råte boliglån», «høyrisiko-boliglån», eller bare «subprime», er andre ofte brukte stavemåter for denne termen.

– De referer alle til de samme underliggende fenomenene, men er noen ganger veldig ulike i måten de beskriver disse på, og ikke alle disse ordene er ekte synonymer, selv om de ofte blir brukt som det.

– Da kan det lett bli vanskelig for mottaker å forstå avsender sitt budskap korrekt, forklarer NHH-forskeren.

– Forskingen min tyder på at journalister ofte anstrenger seg for å lage ny norsk terminologi, men det er mye variasjon, og alt passer kanskje ikke like bra inn i det norske språket, fortsetter hun. Det er også lite som tyder på at dette bedrer seg over tid. De ulike engelskinspirerte termene lever foreløpig side om side med det tradisjonelle norske språket.

– Her trenges det mer forskning for å se

hva som skjer på lengre sikt. Vil disse uttrykkene bli mer fornorsket med tiden og passe bedre inn i språket, eller vil de beholde sin opprinnelige form? Dette er hva språkforskeren ønsker å se mer på i fremtiden.

Termdatabaser

Kristiansen mener at resultatene taler for at det er et behov for å rydde opp i språkbruken.

Opprettelsen av en termdatabase, der man definerer de ulike termenes betydning, er forskernes bidrag til å skape system i jungelen av fagterminologi.

– Dette bør gjøres på et tidspunkt der begrepene fremdeles er av stor allmenn interesse, kommenterer Kristiansen.

Hun peker på at spesielt innen finans og makroøkonomi, som ofte tar stor plass i samfunnsdebatten, er det lite språkplanlegging, og språkutviklingen skjer nærmest helt fritt.

Sentralbanken

Sammen med professor Gisle Andersen, også fra NHH, skal Marita Kristiansen

jobbe tett med Norges Bank for å utvikle en slik termdatabase. Målet er å opprette en enhetlig terminologi innen fagene finans og makroøkonomi.

– Det er viktig for oss som språkforskere å samarbeide med fagmiljøene i prosessen med å lage denne type databaser. I tillegg er Norges Bank noe som står for kvalitet, og et sted brukerne av slik terminologi ser til.

Kristiansen peker også på fordelene med å ha en sentralbank med et korrekt og presist språk. I presentasjonen av fremtidige rentebaner er det gjerne de små marginene i språket som betyr noe.

– Markedet reagerer umiddelbart på hvordan sentralbanken uttaler seg, nesten helt ned til hvilke adjektiv som benyttes.

– Dette er bare ett eksempel på hvorfor det er viktig å tenke på språk. Et presist språk er en forutsetning for å bli forstått riktig, avslutter forskeren.

Førsteamanuensis Marita Kristiansen.

”Det tyder på at *journalister* ofte anstrenger seg for å lage ny norsk terminologi, men det er mye variasjon, og alt passer kanskje ikke like bra inn i det norske språket. Marita Kristiansen

De 10 beste lederne i amerikansk næringsliv er:

- Paranoide
- Disiplinerte
- Empiriske

– De virker en smule ekstreme og monomane. Da vi begynte å studere de mest vellykkede selskapene i USA de siste tiårene, omtalte vi disse topp CEO-ene som pnf-er (paranoide, nevrotiske freaks). Men faktum er at de tiltrekker seg tusenvis av folk, sier Berkeley-professor Morten Hansen.

Tekst: Sigrid Folkestad Foto: Siv Dolmen

I slottsparken ved Litteraturhuset: Morten Hansen, professor i ledelse ved Berkeley og INSEAD i Frankrike.

Gjester på AFFs Fagsymposium.

Verdens mest vellykkede konsernsjefer leder selskaper som blomstrer i nedgangstider. USAs topp 10 CEO-er er tar ikke større risiko eller er mer karismatiske eller innovative enn andre. De har simpelthen alt i orden, mener Hansen. Han og professorkollega Jim Collins ga nylig ut boka *Great by Choice* i USA.

Likner på Roald Amundsen

– Som Roald Amundsen sier i sin bok *Sydpolen*, flaks er ikke et moment for dem som vil lykkes. Kun hardt arbeid. Seier venter på den som har alt i orden, sier Morten Hansen, professor i ledelse ved Berkeley og INSEAD i Frankrike, og siterer Amundsen:

«Seier venter den, som har alt i orden - held kalder man det. Nederlag er en absolutt følge for den, som har forsømt at ta de nødvendige forholdsregler i tide - uheld kaldes det».

– Historien om Scott og Amundsen er svært illustrerende. Den viser hvordan enkelte klarer å navigere gjennom hardt vær og komme ut på andre siden. Dette fenomenet har jeg og professor Jim Collins brukt ni år på å studere.

Slik innledet professor Morten Hansen sin forelesning i anledning AFFs Fagsymposium på Litteraturhuset i mars. Konsulentselskapet i NHH-miljøet feirer 60-årsjubileum og hadde invitert kunder til et heldags fagseminar, der Berkeley-professoren holdt to forelesninger.

Ikke karismatisk og risikovillig

I arbeidet med amerikanske suksesselskaper har Hansen og Jim Collins valgt ut selskaper som har oppnådd spektakulære resultater i løpet av de siste tiårene, tross usikre økonomiske utsikter og bransjeutfordringer. De kaller selskapene «10X-er» fordi de ga en verdistigning ti ganger høyere enn bransjen de tilhørte.

De virkelig store suksesselskapene som forskerne brukte i studien er blant andre Amgen, Biomet, Intel, Microsoft, Progressive Insurance, Southwest Airlines og Stryker. De ble sammenliknet med like, men mindre suksessrike amerikanske selskaper.

Ofte beskrives de dyktigste lederne som karismatiske, modige, visjonære og risikovillige.

Professor Kalle Moene fra Universitetet i Oslo trollbandt uten manus.

Mai Vik, administrerende direktør i AFF. Foto: Anita Myklemyr

– Dette er karakteristikk som ledere i gjennomsnittsbedriftene også er kjennetegnet av. Det gir ikke et godt bilde av hvordan enerne i amerikansk næringsliv er.

De beste er like gode som Roald Amundsen, mener Hansen.

– Amundsen og hans lag var de første menneskene på Sydpolen, i april 1911. Amundsens konkurrent Robert F. Scott nådde Sydpolen en måned senere, men på turen tilbake omkom Scott og hans fire makkere av sult og forfrysninger.

Det er tre faktorer som kjennetegner denne type ledere, mener Hansen.

Produktiv paranoia (1)

– Først og fremst; det handler ikke om flaks, men om å ta alle forbehold og planlegge for det verste. Vi har funnet at dette er én av tre viktigste egenskapene hos ledere i de mest vellykkede selskapene.

Lederne er svært godt innrettet for å fange opp trusler og endringer, ikke minst når ting går godt. De kanalisere frykt og bekymringer inn i forberedelse,

planer, buffere og sikkerhetsmarginer.

Slike personer, mener Hansen, har en form for produktiv paranoia. De er bekymret og hypervaktsomme. Det handler om hva de gjør før stormen kommer.

– Amundsen var slik. De beste toppledere kan håndtere et sjokk i en tidlig fase, mens de forbereder seg på

Seniorkonsulent i AFF Rune Assmann, HR-konsulent i finn.no Sverre Roos Mangrud, Kenneth Kongsvold er spesialrådgiver innen organisasjonsutvikling og ledelse i TINE og Gudrun Sofie T. Håan, organisasjonspsykolog i TINE.

neste sorte svane, en hendelse som nærmest ingen kan forutse vil inntreffe. De beste CEO-ene forblir paranoid i gode tider fordi de vet at det de foretar seg da kan få avgjørende betydning senere.

Ståldisiplin (2)

Det handler om ståldisiplin, en nærmest fanatisk disiplin. Ord er lik handling. De er drevet av prinsipper og mål. Disse lederne er dedikerte, og de handler konsistent. Begrepet disiplin må ikke misforstås, understreker Hansen.

– Det er ikke det samme som hierarkisk underdanighet eller slavisk å følge byråkratiske regler. Ekte disiplin forutsetter at en gjør seg uavhengig og ikke handler i strid med langsiktige mål og de standardene en har satt seg. Topp ti-CEO følger ikke flokken eller tar fristende sjanser.

De aller fleste CEO-er har et relativt høyt nivå av disiplin, med de ti beste operer på et helt annet nivå.

– De var ikke bare disiplinerte, de var fanatiske.

«In my sparetime, I work».

Det sa Herbert Kellerher i 1987. Kellerher var med på å etablere Southwest Airlines og var CEO i det amerikanske flyselskapet.

– Han hadde en type jobbdisiplin som

Erlend Bruvik, eier av Aston Holding. Sivilingeniør, NHH-er og gründer som bygget opp Stocknet Securities og Elprice.

vi finner hos de som lykkes best. Magasinet Fortune rangerer jevnlig Southwest som et av de beste selskapene i USA (Most Admired Corporations in America in Fortune magazine's annual poll). Fortune omtalte Kellerher som kanskje den aller beste konsernlederen i USA.

Empirisk kreativitet (3)

– Fire bullets, then cannonballs, sier Hansen.

De beste selskapene utvikler seg gjennom først å skyte med kuler, for å se hva som skjer og hvor de treffer, deretter går de over til tyngre skyts.

– Alle fyrer av kanonkuler, men det som skiller de beste fra gjennomsnittet, er at de kalibrerer kanonkulen før den blir avfyrt. De har gjort mer nøyaktige målinger av virkningene.

Dette handler om innovasjon, mener Hansen, men tilbakeviser at det er voldsom innsats på innovasjon som kjennetegner suksessbedriftene øverst på lista.

– Det er ikke selskapene som er mest innovative som lykkes best. Alle selskapene vi har undersøkt i vår

Gro Dyrnes, divisjonsdirektør stab i Innovasjon Norge og NHH-er fra 1998.

forskning er innovative. Det er bare det at de ti vinnerne var mindre innovative enn vi hadde forventet sammenliknet med andre innen samme industri. De var tilstrekkelig innovative for å gjøre stor suksess, men generelt ikke de mest innovative.

Ambisjonen

I starten av forskningsarbeidet undret forskerne seg over hvorfor noen ville jobbe med disse folkene.

– De virker en smule ekstreme og monomane. Vi omtalte disse topp CEO-ene som PNF-er (paranoide, nevrotiske freaks). Men faktum er at de tiltrekker seg tusenvis av folk.

Hadde de ikke vært noe annet enn bare rare, egoistiske og paranoide, ville de aldri klart å bygge fantastiske organisasjoner, mener Hansen. Så hvorfor følger en dem?

– På grunn av en attraktiv form for

Petter Ingebrigtsen, sjefen på Solstrandprogrammet, og avdelingsdirektør Arne Selvik, som lanserte boka Flyvetanker på AFF-symposiet.

ambisjon. De er ambisiøse, enten det er for å utvikle et enestående selskap, endre verden eller hva det måtte være, men ikke på vegne av seg selv.

Mannen som er beskrevet som verdens mest underbetalte CEO, Dane Miller, lanserte Biomet i 1978. Han var president og CEO i selskapet som i løpet av få år ble en svært viktig leverandør til ortopedisk kirurgisk behandling. Biomet leverte en ny type laserkirugi og

plast- og metallimplantater. Biomet fant en nisje, og dominerte den.

– I vår undersøkelse så vi at Miller var den konsernsjefen som hadde økt selskapsverdien mest uten å berike seg selv. Dette, sammen med hans suksess med å utvikle nisjemarkedet, førte ham helt til topps på Forbes' liste over «Best Value Bosses» på begynnelsen av 2000-tallet.

I *Great by Choice* avslutter forfatterne med å spørre om alle og enhver kan lære seg å bli en av de ti beste, slik tittelen antyder.

– Eller er disse toppfolkene er lykkelige? Disse spørsmålene har vi ikke undersøkt, det må ny forskning finne ut av.

Samarbeider om trivialiteter

Organisasjoner blir satt til å samarbeide om trivialiteter. Ledere må forstå at hensikten med samarbeid ikke er samarbeid, mener Morten Hansen.

Samarbeid har blitt et mantra. Men mange samarbeidstiltak er feilslåtte, fordi folk jobber sammen om trivialiteter, mener Hansen.

– Den største overraskelsen i min forskning er at dårlig samarbeid er mye

verre enn ikke å samarbeide.

En del samarbeidstiltak lykkes fordi teamene får til synergieffekter. Men, sier han, mange av tiltakene er feilslåtte, og organisasjonen sløser med tid, penger og ressurser.

T-formet ledelse

– I foredraget på AFF-arrangementet snakket du om «over collaboration». Hvordan kan en unngå det? – Det er en lederoppgave. Det viktigste er å ha en balanse, og at man prioriterer kun de tiltakene som gir størst uttelling

for selskapet. Det vil si de som har størst potensial for å øke motivasjonen, salget eller kutte kostnader. Å gå på møter en ikke trenger å gå på er dødsens kjedelig. Ledere må forstå at hensikten med samarbeid ikke er samarbeid, sier Hansen.

T-formet ledelse er framtiden, mener han. T-formede personer klarer å samle en fragmentert organisasjon. De er spesialister på

Professor Morten Hansen om hvorfor Roald Amundsen er blant verdens beste ledere.

”*Det viktigste er å ha en balanse, og at man prioriterer kun de tiltakene som gir størst uttelling for selskapet.* Morten Hansen

et fagfelt, den vertikale delen av T-en, men de har også tilstrekkelig bredde til å jobbe sammen med andre.

– Hvorfor er dette så viktig nå?

– Fordi alle blir mer spesialiserte. Leger, ingeniører, konsulenter og professorer. Vi trenger flere som jobber horisontalt og vertikalt, og vi trenger ledere som er med på å utvikle T-formede personer.

Folks holdninger til jobb er i for stor grad preget av egne, individuelle prestasjoner, mener professoren. Vi går på skole og får individuelle karakterer. Hvis jeg er lege, sier han, er jeg opptatt av hvor dyktig lege er jeg. Jeg tenker ikke hvor dyktig hele teamet av leger er.

Unge deler mer

– Tror du unge folk lettere går inn i en samarbeidsform?

– Ja, jeg tror det er en helt annen generasjon som kommer nå. Jeg underviser på Berkeley, og mine studenter som er i begynnelsen av 20-årene har en helt annen holdning til

samarbeid. De deler mye mer, og de er mer interessert i å jobbe sammen.

– Hva kommer det av, tror du? – Det vet jeg ikke, kanskje det har litt å gjøre med digitale delingen. De er vant til å legge livet sitt på Facebook, ler han. Men de jobber på en annen måte. I løpet av det neste tiåret kommer de for fullt inn i næringslivet, og de er ikke interessert i å jobbe hierarkisk og bare bli fortalt hva de skal gjøre.

Men, sier Hansen, når bedriftene setter sammen team, er mangfold viktig. Folk må ha ulik bakgrunn og ulike synspunkter, forskjellig utdanning og nasjonalitet, kvinner og menn. Lederen må klare å skape den bredden.

– Ett eksempel er NOKIA, der hvite finske menn litt opp i årene satt i Helsinki og bestemte. De mistet helt trendene. Nå har de byttet ledere og team, og de er blitt mer mangfoldige. Hadde de hatt større bredde på sine lederteam tidligere, ville de kanskje klart å henge med.

– Tror du det er lettere å innarbeide en fornuftig samarbeidsform i den vestlige verden?

– Dette er et interessant tema. Hvilke land og kulturer har det beste grunnlaget for godt samarbeid i næringslivet og dermed økte prestasjonene? Jeg snakket med en konsernsjef tidligere i vår. Han mente at asiatiske, og spesielt kinesiske bedrifter, har en kultur som ikke er godt tilrettelagt for samarbeid. Det er svært hierarkisk, sjefen er nærmest enerådende, noe som gir et svakt grunnlag for samarbeid og utvikling. Men i land som USA og i Skandinavia er det bedre tilrettelagt for samarbeid.

Hvis dette er tilfelle, mener Hansen, så er det et kjempetort konkurransefortrinn, spesielt i forhold til asiatiske selskaper.

– Denne konsernsjefen leder et svært internasjonalt selskap, og han hevder at den største muligheten de har for å konkurrere effektivt mot kinesiske bedrifter er å få til et sterkt samarbeid i organisasjonen, avslutter Morten Hansen.

Administrerende direktør i AFF Mai Vik arrangerte Fagsymposium for kunder av AFF. Per Einar Olsen (til venstre) og Henning Lampe-Olsen, begge seniorkonsulenter i AFF.

Ledelse:

Når karisma og selvinnsikt ikke er nok

Ett perspektiv ved ledelse som er lite omtalt, er hva ledere gjør for å dyktiggjøre sine medarbeidere og sette dem i stand til å løse komplekse oppgaver som involverer mange. *Inspirasjon, tydelige krav og grundig oppfølging er viktig, men ikke tilstrekkelig for å oppnå dette.*

Tekst: Kjell Stautland og Torstein Garnes Johnsen Illustrasjon: Willy Skramstad

I vårt arbeid med utvalgte ledergrupper i Statoil er fokus rettet mot ferdigheter – både de som alle medarbeidere må ha og spesielt de som lederne må ha for å utvikle organisasjonen.

Gode kommunikasjonsferdigheter blir viktigere

Det er vår observasjon at kravet til lederes og ansattes kommunikasjonsferdigheter har økt de siste tiårene, og det er vår klare

hypotese at denne utviklingen vil fortsette:

- Endringer skjer raskere, bl.a. fordi informasjon spres langt hurtigere enn tidligere og i en verden som er langt mer «globalisert».
- Dette påvirker måten bedrifter organiserer arbeidet på – bl.a. mer fleksible organisasjonsformer og ved hyppigere strukturelle endringer.

- Den enkelte medarbeider opplever dette som oftere skifte av jobb og kolleger og deltakelse i flere arbeidsstrømmer parallelt – sammen med kolleger fra andre deler av bedriften eller fra eksterne.

En konsekvens er at ledere og medarbeidere ofte deltar i flere grupper samtidig. Da er det ikke er tid til å utvikle de relasjonene som tradisjonelle teorier om grupper beskriver. En blir avhengig av egne og kollegers kommunikasjonsferdigheter og av god veiledning fra leder.

Ferdigheter oppnås ikke via innsikt – det må trenes

Det spennende ved gode kommunikasjonsferdigheter rent faglig er at de ikke oppnås gjennom innsikt alene – de må i likhet med alle ferdigheter øves inn. Selv de med stort talent, må øve. Den lave erkjennelsen

av hvor viktig dette er, kan kanskje kalles mange ledes «achilleshæl».

Lederen som trener og veileder

I Statoil har lederne i tillegg til sitt resultatansvar også ansvar for å veilede og utvikle sine medarbeidere slik at oppgaver løses med ønsket presisjon og kvalitet, også uten at leder er tilstede. Dette doble perspektivet er utfordrende å håndtere. Faglig veiledning og å støtte gruppen i selve oppgaven går greit. Å veilede medarbeidere i god arbeidssystematikk og presis samhandling krever gode relasjonelle ferdigheter og er langt mer krevende for mange. Lederens innsikt i egne mønstre og hennes kommunikasjons- og veiledningsferdigheter er derfor avgjørende for at hun skal kunne observere og veilede andre i hvordan de best kan gå fram i sin samhandling med andre.

Læring – fra undervisning til oppdagelse

I vårt arbeid med ledergrupper i en del av selskapet bruker vi gruppenes faste møter som treningsarena. Her øver de sammen på arbeidssystematikk og god samhandling mens de arbeider med oppgaver/saker som er viktige for ledergruppen. Treningsfokus, roller og gjennomføring avklares på forhånd. Leder rammer inn treningen, gruppen øver, leder observerer og veileder. Sammen gjør de oppdagelser og tester dette videre ut.

Lederen får trent på å observere samhandlingen og gripe inn på en måte som fremmer læringen i gruppen – og hos leder. Lederen får styrket sin bevissthet om hvorfor han griper inn og kan lettere motstå fristelsen til å gripe inn i selve oppgaven.

”Det er svært tilfredsstillende å se den *entusiasme* som oppstår når lederne systematisk prøver seg fram og ser at denne typen veiledning fungerer!

Det er svært tilfredsstillende å se den entusiasme som oppstår når lederne systematisk prøver seg fram og ser at denne typen veiledning fungerer! Dette skifte av perspektiv fra undervisning og lederen som forteller til uttesting og oppdagelse med lederen som veileder, mener vi er en tilnærming som har god holdbarhet når omgivelsene er i forandring!

Lederen som rollemodell

I tillegg har vi lagt stor vekt på at det er lederen som får god støtte fra kvalifiserte fasilitatorer til å trene systematisk. Skjer dette i en kaskade får vi samtidig styrket lederne som rollemodeller – det er hva du gjør som er avgjørende, ikke hva du sier. Alle i en organisasjon vet gjerne hva lederen er mest opptatt av.

Erfaringer

Erfaringene fra dette arbeidet er mange - her fremhever vi følgende:

- Å øve inn ferdigheter krever sterkt eierskap hos den som skal trene – denne forpliktelsen må følge linjen på samme måte som andre mål (kaskade)
- God veiledning eller fasilitering gjør det lettere å innøve gode treningsvaner
- Ferdigheter som øves inn på jobben er lette å ta med seg til nye oppgaver og arbeidsgrupper
- Leders innsikt i egne og gruppens mønstre og i presis samhandling, er avgjørende for leders trening og veiledning av andre

Kjell Stautland (kst@statoil.com) er seniorrådgiver i Statoil og har mer enn 20 års ledererfaring i selskapet. Han har de siste årene arbeidet med lederutvikling ute i forretningsområdene og har i en årrekke også organisert en populær Skill Workshop innen kommunikasjon og problemløsning i grupper for CEMS-studenter ved NHH. Kjell Stautland er siviløkonom fra NHH (1980).

Torstein Garnes Johnsen (torstein.garnes.johnsen@aff.no) er senior konsulent og arbeider med lederutvikling i AFF. Før det har han hatt leder- og fagstillinger i flere bedrifter og organisasjoner. Torstein Garnes Johnsen er sivilingeniør fra NTH (1977)

GRUNN TIL Å VÆRE PESSIMIST

Forskere og næringslivstopper på Vårkonferansen 2012 var pessimistiske. Eurosonen lever et usikkert liv. Ungdomsledigheten er truende. Professor Gernot Doppelhofer frykter at bankene i Europa skal begynne å gå overende.

Tekst: Sigrid Folkestad og Knut André Karlstad Foto: Helge Skodvin

Knut N. Kjær, oljefondets første sjef, var første foredragsholder på Vårkonferansen 2012. Kjær har lang erfaring i internasjonale finansmarkeder. Han er bekymret på USAs vegne.

– Den sosiale kapitalen i USA forvitrer, hevdet han.

Bunn for sosial rettferdighet

Kjær tegnet et dystert bilde av det som fremdeles er verdens hegemonimakt

økonomisk. Han ga følgende karakteristikk:

– Vi kjenner til topp én prosent som nå tar nesten 20 prosent av inntekten. Det er et bunnivå for sosial rettferdighet. Man kan stille spørsmål ved effektiviteten i offentlig sektor. Apple betaler ti prosent i skatt. Det mangler investeringer i utdanning og infrastruktur.

Kjær, som i dag er styreleder i FSN

Capital og Trient Asset Management, tror transaksjonskostnadene ved å drive forretninger er mye høyere i USA enn i Norge. Mellomledelsen der er en stabel advokater, sa Kjær.

Den tidligere oljefondtoppen mente også at Kina står foran tøffe oppgaver.

– Jeg mener de har den vanskeligste jobben foran seg. Utfordringen nå er å skape egen innovasjon. Det de har igjen – og det er de klar over – er massive

Deltakere på Vårkonferansen 2012 ved NHH. Årets tema var tillit og risiko.

tiltak mot korrupsjon. Regimet frykter med inflasjon og korrupsjon.

Først Hellas, så Portugal

NHH-professor Gernot Doppelhofer ga deretter en statusrapport på den nåværende situasjonen i Europa. Som makroøkonom og leder for makrodelen i NHHs program *Krise, omstilling og vekst*, leverte også han et litt dystert framtidssbilde.

– Dersom Hellas forlater eurosonen, er Portugal nestemann ut, åpnet han med, og unnlot å gå inn på arbeidsledigheten blant de unge fordi han var så pessimistisk.

Doppelhofer viste at risikopremien på europeiske statsobligasjoner har ligget på et urovekkende nivå siden finanskrisen. Men det er ikke nytt i historisk sammenheng.

– Dersom vi zoomer ut, ser vi at risikopremiene også var veldig høye tidlig på 1990-tallet, da eurosonen ble etablert, sa Doppelhofer.

Han frykter at bankene nå skal begynne å gå over ende.

– En bankkrise er ille, for det vil få konsekvenser for realøkonomien.

I kaffepausen etter Kjær og

Knut N. Kjær, oljefondets første sjef, og professor og makroøkonom Gernot Doppelhofer.

Knut N. Kjær og banksjef i DNB Rune Bjerke.

Professorene Lasse Lien og Magne Supphellen.

Espen Ommedal, partner i Ernst & Young og Simen Lieungh, CEO i Odfjell Drilling. De to næringslivstoppene delte foredragsholderens bekymringer.

Trude Drevland, ordfører i Bergen, Kirsti Koch Christensen, styremedlem NHH, og Rune Bjerke, toppsjef i DnB.

Trivelig stemning i sommerværet ved NHH.

Doppelhofers innlegg, står Simen Lieungh, CEO i Odfjell Drilling og Espen Ommedal, partner i Ernst & Young, og diskuterer. De to næringslivstoppene deler bekymringene. De er pessimistiske og mener den negative utviklingen i Europa er skremmende.

– I år er det skremmende utsikter, og ja, det er grunn til pessimisme. Jeg ser med gru på unge folk i Europa som går ledige. Her er det ingen rask løsning på problemene, sier Simen Lieungh.

Forstår ikke helt alvoret

– I et internasjonalt perspektiv ser det ikke ut som om Norge har forstått det fulle alvoret i krisen. Vi er innadventde og ser på oss selv, sier Espen Ommedal.

– Hva skal Norge gjøre?

– I Norge finner vi ikke en fornuftig måte å forvalte oljeformuen på. Vi

passer på pengene, de er våre, men vi kunne gjort bedre investeringer, hevder Lieungh.

– Hva er det vi investerer i, spør Ommedal retorisk. Vi må bygge arbeidsplasser, sier han.

– Vi har kraftig underskudd på lærere og ingeniører. NTNU fikk nylig 150 ekstra studieplasser, men hva hjelper det? Det er altfor dårlig satsing på disse gruppene. Vi må investere i utdanning og infrastruktur, ikke minst ved å forbedre togforbindelsene. Da kunne vi unngått mange veiutbygginger, sier konsernsjefen i Odfjell Drilling, som har cirka 3000 ansatte i 20 land, inkludert om lag 500 ingeniører som blant annet jobber med boring, drift og nybygg av boreinnretninger.

Høyere nivå på debattene

Det er nettopp denne type faglige diskusjoner mellom academia og næringsliv som gjør at Lieungh og Ommedal tar seg tid til å dra på NHHs

Gunvor Ulstein, konsernsjef i Ulstein.

vårlige prestisjekonferanse, der kun inviterte gjester kan delta.

– Dette er andre året jeg deltar på Vårkonferansen. Jeg synes det er verdt å bruke tid på dette fordi konferansen er en arena som klarer å løfte debatten og gi et helhetsbilde, ikke bransje- og industrispesifikt, slik det ofte blir på konferanser. Det er høyere nivå på innlegg og debattene, samtidig som du får et breddeperspektiv, sier Lieungh.

– Jeg er her av samme grunn som Lieungh, sier Espen Ommedal, siviløkonom fra 1981-kullet og partner i Ernst & Young.

Akademia og næringsliv møtes, og forskning får en anvendt verdi for næringslivet, mener Ommedal. – Arrangørene bak Vårkonferansen klarer å finne dagsaktuelle temaer og forelesere, og det er viktig for at jeg skal ta meg tid til å delta. I tillegg har du kaffepauser som gjør at vi treffer andre i næringslivet og kan diskutere uformelt.

Simen Lieungh mener valg av aktuelle temaer gjør konferansen attraktiv.

Gjenopprette tillit

En som har fått oppleve bankproblemene på kroppen er DNB-

Programkomiteen med innledere, fra venstre: Professorene Siri Pettersen Strandenes, Magne Supphellen, konsernsjef Gunvor Ulstein, professorene Lasse Lien, Gudmund Hernes og Hanne Nørreklit, sjeføkonom i Statoil og debattleder Klaus Mohn, Nils Kjær, professor Gernot Doppelhofer og rektor Jan I. Haaland.

Avslutningsforedrag med professor Gudmund Hernes: *Er det fornuftig å true seg selv?* Avdelingsdirektør Arne Selvik skapte noe uro i salen da han dro fram kniven for å understreke poenget med tillit. Det tar tid å bygge opp.

sjef Rune Bjerke. Han fortalte om dramatiske tider for Europas banksjefer. – 17. maihelgen 2007 var det banksjefmøte i Reykjavik. Da var jeg helt fersk. Nå er jeg en av veteranene, fortalte han, og kunne også røpe at hans europeiske kolleger ikke kan begripe at han som banksjef kan gå i fred til og fra jobb hver dag.

Bankene bruker nå mye energi på å gjenopprette tilliten hos kundene etter finanskrisen. Norske banker kom godt ut av det, men ikke uten dramatik. – Hvis det hadde kommet et «bank run» i 2008 så ville vi også vært teknisk konkurs eller avhengig av en eller annen

likviditetsstøtte fra sentralbanken, røpet Bjerke. Myndighetene er i kjølvannet av finanskrisen i gang med å skjerpe reservekravene til bankene, noe Bjerke ser nødvendigheten av.

– Man trenger i dag mer solide banker enn tidligere. Spørsmålet er hvor mye kapital man må ha for å ha riktig risikodekning. Vi bør komme til en kapitaldekning [i Europa] som er på minst 10,5 prosent, sa han, og viste til at bankene per i dag mangler 544 milliarder Euro for å nå dette målet. Bjerke råder derfor myndighetene til å gå varsomt frem med nye reguleringer.

Eit møst for karrieren

Dagleg leiar i Fuzz AS, Lars Leegaard Marøy, var ei stund vikla inn i internasjonal storpolitikk på grunn av eit sjøkrigsstrategispel Fuzz hadde investert i. På heimefronten har det vore MØST-studium i to år.

Tekst: Sigrid Folkestad Foto: Helge Skodvin

Mens Lars L. Marøy og resten av gruppa hans på executive MBA i økonomisk styring og leing las faglitteratur og skreiv oppgåve, rasa den russiske utanriksministeren på grunn av eit sjøkrigsspel som Marøy og investeringsselskapet Fuzz hadde støtta.

Krig til sjøs

For to år sidan gjekk Fuzz inn med investeringar i spelet Naval War Arctic Circle, som er utvikla av det bergensbaserte selskapet Turbo Tapes Games. Det statlege norske filmminstituttet gav òg økonomisk støtte til spelet, og då den russiske utanriksministeren oppdaga det, tolka han det slik at Noreg støtta eit spel der Russland var fienden. Han skal ha fortalt Jonas Gahr Støre at Noreg burde trekkje tilbake tilskotet.

– Utviklarane hadde opphavleg eit samarbeid med Sjøforsvaret, men det forholdet fekk seg eit skot for baugen på grunn av den utanrikspolitiske konflikten. Så det kunne ikkje komme gjester frå Haakonsværn då spelet skulle lanserast, i alle fall ikkje i uniform, har eg fått høyre, seier Lars L. Marøy.

Erfaringane med spelfolka har gitt nyttig erfaring, meiner MØST-studenten.

– Norske filmprodusentar tenkjer at «vi lagar ein film for den norske marknaden, utlandet er rein bonus». Spelutviklarane tenkjer at «vi lagar eit spel for verda – Noreg har ikkje så mykje å seie for oss». Vi har lært mykje av spelfolka som vi kan bruke til nye filmprosjekt.

For eitt år sidan

Då NHH Bulletin snakka med gruppa på MØST i fjor, jobba dei med ein hypotese om at private kinoar tener meir pengar (enn dei offentlege) fordi dei viser fleire kommersielle filmar, og fordi dei er større og kan dra nytte av stordriftsfordelar. Marøy, Anette Tveiterås Hjeltnes frå Ulvik og Christiane E. Skage frå Flekkefjord fann etter kvart ut at det ikkje stemmer.

– Filmtilbodet på dei private kinoane er ikkje veldig forskjellig frå det offentlege. Poenget er at nokre få filmar, topp 20–40-filmane, står for ein utruleg stor del av omsetninga, og dei blir viste overalt. Om ein kino viser ein liten, rumensk film i tillegg, påverkar ikkje det lønnsmda i nemneverdig grad.

Den viktigaste forskjellen, fann gruppa, er at private kinoar klarer seg med lågare lønns- og pensjonskostnader enn dei kommunale.

– Det viste seg at dei private kinoane driv meir lønnsamt i hovudsak fordi dei har færre tilsette og meir bruk av studentar og anna rimeleg arbeidskraft. Vidare slepp dei private kinoane unna kommunale tariffavtalar om pensjon og lønnstillegg når filmene blir viste etter ordinær arbeidstid, som jo er vanleg.

Toppkarakter

Oppgåva, som fekk toppkarakteren A, er klausulert, og studentane kan ikkje gå ut med detaljar og bedriftsintern informasjon. På spørsmål om gruppa meiner at dei private kinoane er meir veldrivne, svarer Marøy:

– Kva er oppgåva til kinoen? Å vise film eller levere overskot til eigarar, kommune eller private. Same kva ein meiner om det, synest vi at drifta bør skje på ein mest mogleg kostnadseffektiv måte. Sjølv om oppgåva vår viser at dei private kinoane tener meir enn dei offentlege, er vi ikkje blitt privatiseringstilhengjarar av den grunn. Men vi tenkjer at dei kommunale kinoane kan gjere mykje for å drive meir lønnsamt, og at forskjellen mellom dei kommunale og dei private ikkje treng å vere så stor.

– Kunne du ha gjort slike analysar før

”Norske filmprodusentar tenkjer at «vi lagar ein film for den norske marknaden, utlandet er rein bonus». Spelutviklarane tenkjer at «vi lagar eit spel for verda – Noreg har ikkje så mykje å seie for oss».

Lars Leegaard Marøy

Lars L. Marøy på Fuzz sitt kontor på Verftet i Bergen. Då NHH Bulletin snakka med gruppa på MØST i fjor, jobba dei med ein hypotese om at private kinoar tener meir pengar (enn dei offentlege) fordi dei viser fleire kommersielle filmar, og fordi dei er større og kan dra nytte av stordriftsfordelar. Frå venstre: Christiane E. Skage, Lars Marøy og Anette Tveiterås Hjeltnes fann etter kvart ut at det ikkje stemmer.

MØST?

– Eg hadde ikkje hatt ein sjanse. For det første var det mykje rekneskapsanalyse i oppgåva. Vi har sett på korleis kinoane blir drivne, vi har identifisert verdi- og kostnadsdrivarar, analysert vilkår for lønn og pensjon, eigarstruktur og finansinntekter og sett på kryssal med kiosk og modellar for prissetjing.

Fordelen med MØST, meiner Marøy, er

at studiet gir ei heilskapleg tilnærming til økonomifaget.

– Læringskurva, som begynte så bratt for snart to år sidan, er framleis like bratt.

– Til kva pris?

– Det har vore svært mykje å gjere, særleg i samband med samlingane, eksamenane og oppgåvene. Eg kunne nok ha gjort det ein gong til, men ikkje med den same kona, ler Marøy.

– Kva har studia å seie for jobben?

– MØST har styrkt meg som leiar, og eg tør påstå at vi alt merkar det på dei økonomiske resultatane i Fuzz. Samtidig opnar ein MBA frå Handelshøgskolen nye jobbdører i framtida. Det har heilt klart vore ein ekstra motivasjon for min del.

Prøv et digitalt DN-abonnement

For kun 249,- per måned får du Dagens Næringsliv for iPad, samt eAvisen for PC, mobil og nettbrett.

Digitalt tilleggsabonnement

Fra kr. 99,- per måned kan du som allerede abonnerer på papiravisen også få tilgang til DN's digitale produkter.

50 % rabatt for studenter.

Bestill i dag og prøv de to første ukene gratis!

Gå inn på dn.no/digital eller ring 815 11 815

Dagens Næringsliv

NHH og AFF blant verdens 40 beste

Financial Times offentliggjorde i mai årets rangering av dei beste etter- og videreutdanningsprogramma i verda. NHH og AFF ligg på 17. plass i Europa og på 40. plass i verda. Dei opne programma har aldri vore rangerte høgare. – Tidenes resultat, seier rektor Jan I. Haaland.

Tekst: Sigrid Folkestad

Dei opne programma har aldri vore rangerte høgare.

– Tidenes resultat, seier rektor Jan I. Haaland.

– Dette er svært sterke resultat. Executive-utdanninga er den mest konkurranseprega delen av verksemda vår. Vi konkurrerer med dei beste handelshøgskulane i verda, og vi klarer å hevde oss, seier NHH-rektor Jan I. Haaland.

I FT-rangeringa deltek NHH og AFF i fellesskap med AFFs Solstrandprogram, AFF Yngre Ledere og NHHs Corporate Finance.

I år feirar AFF 60-årsjubileum, og rangeringa viser at Solstrandprogrammet og AFF Yngre Ledere framleis tilfredsstillar dei høge internasjonale krava til slike opne leiarutviklingsprogram.

– Vi har hatt gode resultat på rangeringa dei tre siste åra, men klarer likevel å krype oppover. AFF har satsa mykje på å forbetre programma dei siste åra, seier Mai Vik, administrerande direktør.

NHHs Corporate Finance-program er utvikla og leidd av professor Karin S. Thorburn frå NHH og professor B. Espen Eckbo frå Tuck School of Business, Dartmouth College.

– Rangeringa viser at NHH har eit ekstremt profesjonelt studietilbod for finansmarknaden. Flaggskipet AFA-studiet, som Corporate Finance er ei påbygging til, er utan tvil det mest populære executive-studiet i Noreg, med fire søkjarar per studie plass. Slik har det vore i nær 25 år, seier fagleg ansvarleg for AFA-studiet, professor Thore Johnsen.

I rangeringa måler *Financial Times* kvaliteten på opne, ikkje-gradsgivande etter- og vidareutdanningsprogram basert på tilbakemeldingar frå deltakarane og eigenrapportering frå institusjonane.

Vinnaren er IMD i Sveits, med Harvard Business School i USA på andre plass. NHH/AFF blei rangert som best i Norden, for både Aalto University og Stockholm School of Economics.

Mai Vik, administrerande direktør i AFF, og finansprofessor Thore Johnsen.

– Velkommen til Tørvikbygd

*I løpet av en ettermiddag i mai overbeviser Anita Hesthamar oss om at bygdelivet er best. Men vi forstår også at det kan være **utfordrende** for en karrierekvinne fra NHH.*

Tekst: Sigrid Folkestad Foto: Helge Skodvin

Vi ringer Anita Hesthamar i Sparebanken Vest i Norheimsund, kommunesenteret i Kvam. NHHs presseklipp forteller at Hesthamar har sagt ja til å bli ny organisasjons- og økonomisjef i hardangerkommunen Kvam herad.

Småbarnsmor, kommunestyrerepresentant for Arbeiderpartiet, senior bedriftsrådgiver i bank og NHHs eneste utsendte i Tørvikbygd sier ja til intervju på strak arm. Hun har planer om å drive PR for bygda og Kvam herad. Og hun greier det. Entusiasme og politisk engasjement møter oss allerede i døra. Hvem har sagt at økonomer fra NHH ikke er samfunnsengasjerte, driver dugnadsarbeid og jobber for grendautvalget? Ingen som har møtt Anita Hesthamar, som bruker velkomsten aktivt:

– Velkommen og kom inn. Nå er dere i Hardanger, og her byr vi på mat når vi får gjester, ler Anita Hesthamar sjarmerende høyt der hun står i døråpningen.

Treet midt i veien

Familiens hvitmalt hus ligger idyllisk og landlig til ved Tørvikvatnet, ikke lett å finne for byfolk, men eposten hun sendte i forkant sier noe om stedet:

«Når du kører forbi ei drivhusrekkja på høyre hand, er du like ved. Då skal du ta av til høyre i fyrste krysset (før du kjem til treet som står midt i vegen). Det er to kvite hus der, og me bur i det nederste».

Bilturen fra Norheimsund går langs

Hardangerfjorden, og hadde ikke våren på Vestlandet vært så bitende kald, ville det vært grønt og fargerikt, og kanskje gjestene på Oddland camping, helt nede i fjæresteinene, ville dratt på flere besøk. Første uken av mai er passert, og det er ingen blomstring, likevel er bygdene rundt Hardangerfjorden forlokkende.

– Vi sier ikke at Tørvikbygd er stedet der du tar fergen over til Jondal. Her i bygda sier vi at Tørvikbygd er det flotte stedet med treet midt i veien. Tørvikbygd vil absolutt ikke være et anonymt fergeleie for turister som skal innover i Hardanger eller på isbretur på Folgefonna.

Kyllingsalaten står klar, og det store spisebordet mellom kjøkkenet og stuen er dekket til fire. Datteren på ni kommer ned fra rommet for å hilse på gjestene og spise middag.

Ettertraktet blant partiene

I 1991 var Hesthamar ferdig med handelsskolen på Voss og ble blå russ. Planen var å starte på NHH til høsten. Men da broren døde og hun fikk et jobbtilbud på hjemstedet, utsatte hun reisen til Bergen og begynte å jobbe i et regnskapsbyrå i Kvam. Etter ett år dro hun til Bergen og NHH, men var i regnskapsbyrået i alle ferier og tok også lange avbrekk fra studiene for å jobbe.

– Det som hadde skjedd tok fokus fra studiene. Jeg var egentlig ikke helt klar for å studere. Det hadde vært så mye med familien. Kontrasten mellom det som skjedde hjemme og livet på NHH ble for stor.

– Men du fortsatte studiene likevel?

”Først må du ha en jobb, helst en som gir deg noe. Jeg har vært heldig og fått jobbe med interessante oppgaver og i godt fagmiljø her. Anita Hesthamar

– Ja, men jeg gikk for halv maskin og slet med motivasjonen. Jeg engasjerte meg ikke så mye. Tidligere var jeg aktiv i lag og organisasjoner, men da orket jeg ikke. Etter hvert kom likevel studiegleden tilbake og jeg avsluttet studiet i 1998.

Før lokalvalget i fjor høst tok fire politiske partier kontakt med Hesthamar. Alle ville ha henne som kandidat til lokalvalget. Valget falt på Arbeiderpartiet, og hun ble valgt inn i Kvam heradsstyre i 2011.

– Hvis du skulle laget en kampanje for Tørvikbygd, hva ville du lokket med?
– Det blir veldig fort en klisjé, men en skal ikke undervurdere frisk luft og vakker natur, selv om du finner det mange plasser. Men jeg kan si ut fra min situasjon, som har bodd i Bergen i flere år, så er det kvalitet på fritiden. Og det er luksus å bruke 15 minutter til jobb langs verdens vakreste fjord. Gode oppvekstvilkår og kort vei til regionssenteret er også viktig.

Først: jobbmuligheter

Den store bøygen er jobb og karrieremuligheter, mener Hesthamar.

– Først må du ha en jobb, helst en som gir deg noe. Jeg har vært heldig og fått jobbe med interessante oppgaver og i godt fagmiljø her. Da jeg flyttet hjem, var det så mange som sa det kunne de også hatt lyst til, men det er det med jobben. For mange blir det for langt å pendle til Bergen hver dag. Da må du enten gjøre pendleavstanden mindre, eller prøve å bygge flere interessante arbeidsplasser.

Som bedriftsrådgiver i Sparebanken Vest er dette noe Hesthamar jobber

med. Det som er mest motiverende er å hjelpe bedriftene, sier hun, og dermed skape et bedre næringsliv og gode arbeidsplasser.

– Men det du flytter her for, det er innholdet på fritiden din. Jeg er ikke en kaffebartype. Det kan jeg fint klare meg uten. Men jeg elsker å dra på weekendturer til storbyer. Det må jeg gjøre en gang eller to i året. Og jeg reiser gjerne til Bergen. Da jeg bodde i Bergen, var det ikke veldig mange gangene jeg dro ned til byen for å gå på disse kaffebarene. I Tørvikbygd går vi på besøk til hverandre, har nabofester og det finnes alle mulige lag og organisasjoner.

Pendling

Men bøygen, som hun sier, er jobb og avstand til og fra arbeidsstedet. Samferdselspolitikk er en av hennes politiske kampsaker. Hvis det går slik Hesthamar vil, blir det tunnel under Kvamskogen og rake vegen fra Bergen til kommunesenteret Norheimsund. Hardangertunnelen ville gitt en reisetid på 45 minutter. Da kan vi begynne å snakke, mener Hesthamar, da blir Kvam en drømme plass for folk med god utdanning og jobb i byen.

– Da ville det blitt veldig attraktivt å bo her inne. Kommer du ned fra vel 1 time til 45 minutter åpner du for et helt annet arbeidsmarked. Jeg vil gjerne se på det regnestykket hvor alle bor i byene. Folk bor oppå hverandre. Det er ikke der luften er god. Og det er ikke slik at folk bor i ett hus og jobber i nabobygget. Mange i byene bruker veldig mye tid på å reise til og fra jobb. Håpet er selvsagt at flest mulig kan få givende arbeid i kommunen, og med kortere reisetid til Bergen, blir pendling aktuelt for flere.

Turen til Stekka

Kommuneøkonomien i Kvam er ikke så aller verst, med anslåtte driftsinntekter på 654 520 000 kroner i 2012. Hun har en del penger å rutte med når de skal fordeles på de vel 8 500 innbyggerne.

– Hvis jeg flyttet hit til Tørvikbygd, hva skulle jeg funnet på?

– Folk kjenner hverandre, og det er alltid noe å finne på. Her er mange aktive lag og organisasjoner, bl.a. ungdomslag, idrettslag, skytterlag, indremisjon, en god kulturskole, treningscenter og et fantastisk turområde. Lagene har bl.a. gått sammen for å arrangere Traktortreff som de ser for seg kan til Tørvikbygd sin årlige festival. I år var det «prøveår» med bl.a. åpen idrettshall, loppemarked, tørtraktorløp og traktorutstilling. Bygda har også pub med ambulerende skjenkeløyve. Det er så kjekt, flere generasjoner møtes på puben.

– Du ber egentlig nå folk til å flytte til Tørvikbygd?

– Ja, det synes jeg folk kan gjøre, sier hun leende. Det vil jeg anbefale.

Deretter tar Anita Hesthamar oss med til Stekka, et landskapsvernområde i Tørvikbygd med gamle naust som tilhører gårdene og hvit, tilkjørt badestrand for dem som våger å bade i den iskalde Hardangerfjorden.

– Vi har et stort ansvar for å ta vare på hardangernatur- og kultur. Men jeg mener denne må ivaretas gjennom aktiv bruk og med rom for utvikling, og ikke misforstått «frys-vern». Da er det en stor risiko for forfall og gjengroing, og at Hardanger blir «vernet i hjel».

Onassis-pris til Arnljot S. Svendsen

Professor emeritus Arnljot Strømme Svendsen får Onassis-prisen 2012 for arbeidet innanfor maritim økonomisk forskning. – Dette er ikkje berre ein personleg pris, men ein pris til dei eg arbeidde med i alle år på NHH, seier prisvinnaren.

Tekst: Knut André Karlstad

Arnljot Strømme Svendsen deler shippingprisen på 200 000 dollar med to andre internasjonalt profilerte forskarar.

– Eg er sjølvsagt overvelda og

overraska, og først og fremst takknemleg. Det er ei hylling til NHH som forskingsinstitusjon innanfor maritim økonomi og ei understreking av at den maritime forskinga i Noreg blir lagd merke til i resten av verda, seier Arnljot Strømme Svendsen, som begynte den akademiske karrieren på NHH i 1948.

Den svært prestisjetunge prisen blir delt ut av Onassis Foundation i samarbeid med Cass Business School i London. Onassis-stiftinga blei etablert då Aristoteles Onassis døydde i 1975, for å heidre minnet om sonen hans, som hadde gått bort to år tidlegare. Juryen har bestått av mellom andre nobelprisvinnarane Robert Merton og Myron Scholes.

Onassis-prisen er meint å heidre akademiske prestasjonar som tidlegare ikkje har hatt noka globalt godkjend utmerking, og stiftinga ønskjer at prisen skal få den same statusen

Professor emeritus Arnljot Strømme Svendsen.
Foto: Jarle H. Moe

som Nobelprisen i økonomi.

– Dette er veldig kjekt for Arnljot Strømme Svendsen og for NHH. Det er ei vel fortent hylling av det langvarige arbeidet og den viktige forskinga hans innanfor skipsfartsøkonomi nasjonalt og internasjonalt, seier NHH-rector Jan I. Haaland.

Gjennom ein lang karriere ved Noregs Handelshøgskole var prisvinnaren med på å byggje opp eit sterkt norsk forskingsmiljø innanfor skipsfart. Skipsfartsøkonomisk institutt blei etablert i 1958, og Strømme Svendsen leidde det fram til 1991.

– NHH var først ute med eit eige skipsfartsøkonomiske institutt, og det har vore ein stad for ei ganske breitt utforma maritim forskning. Men då eg starta, omkring 1950, var eg nokså åleine, fortel Svendsen og trekkjer linjer tilbake til den andre NHH-rectoren, Eilif W. Paulson, som hadde forska på reiarneringa, og fram til dagens generasjon forskarar innanfor shipping, sjøfartshistorie og fiskeriøkonomi.

12. september står The Lord Mayor of London, Alderman David Wootton, for den formelle utdelinga, og vinnarane vil gi kvar si forelesing på Cass Business School same dagen.

– Det gler eg meg til. Denne prisen er knytt til ein av dei største personane i internasjonal skipsfart, seier Svendsen.

Professor emeritus Arnljot Strømme Svendsen.
Foto: Jarle H. Moe

Professoropptrykk

Institutt for samfunnsøkonomi har fått to nye professorar: Gernot Doppelhofer og Erik Ø. Sørensen.

Gernot Doppelhofer (f. 1968), opphavleg frå Austerrike, tok doktorgraden ved Columbia University i 2000 og var seinare postdoktor ved University of Cambridge. Han blei tilsett som førsteamanuensis ved NHH i 2007. Forskingsområda til Doppelhofer dekkjer mellom anna makroøkonomi, økonomisk vekst og praktisk økonomi. Han er òg prosjektleiar for makroområdet i satsingsprogrammet «Krise, omstilling og vekst».

Erik Øiolf Sørensen (f. 1974) tok doktorgraden ved NHH i 2006 og var deretter postdoktor ved Universitæt Mannheim. Han heldt fram som forskar ved Universiteit van Amsterdam før han kom tilbake til NHH som førsteamanuensis i 2009. Forskingsområda til Sørensen inkluderer arbeidsmarknadsøkonomi, eksperimentell økonomi, sosiale preferansar og internasjonal inntektsmåling. Han er tilknytt forskargruppa The Choice Lab (NHH).

Gisle Andersen frå Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon er blitt professor ved NHH.

– Eg er veldig glad, veldig nøgd og litt stolt. Eg er takksam for at NHH legg godt til rette for forskning, både sentralt og på instituttnivå, sa Andersen då opptrykket var eit faktum.

Forskinga til Andersen er innanfor områda korpuslingvistikk og pragmatikk/diskursanalyse. Han blei tilsett som førsteamanuensis ved NHH hausten 2008. Før det var han forskingsdirektør ved Unifob Aksis. Andersen tok doktorgraden ved Universitetet i Bergen (UiB) i 2000 med avhandlinga «Pragmatic markers and sociolinguistic variation».

Gernot Doppelhofer, Erik Øiolf Sørensen og Gisle Andersen har nylig fått professortittel ved NHH.

Svært positivt om NHH Bulletin

I januar fikk abonnenter fra NHH, AFF og SNF tilsendt en leserundersøkelse om NHH Bulletin. Mer enn 600 lesere svarte på undersøkelsen.

Tidligere i år ønsket NHH Bulletin å få tilbakemelding fra sine lesere, og med en svarprosent på 14, 5 gir undersøkelsen en bedre mulighet for å lage et magasin som abonnentene ønsker.

– Jeg vil rette en takk til alle leserne, spesielt de som hadde anledning til å besvare undersøkelsen, og gratulere vinneren av leserundersøkelsen Erlend Mogen med Ipad-en, sier redaktør Sigrid Folkestad.

Svært positive

Nesten halvparten av de som svarte var mellom 35 og 50 år, og mindre enn en tredjedel var kvinner. De fleste jobber i bank, forsikring, finans, offentlig administrasjon og konsulentvirksomhet.

– Tilbakemeldingene var svært positive, sier James Hosea, senior markedsrådgiver og tidligere MIB-student ved NHH. Han var ansvarlig for gjennomføringen av undersøkelsen.

– Respondentene oppgir at NHH Bulletin er den viktigste kilden for informasjon om NHH-miljøet blant

leserne, og at magasinet styrker deres tilknytning til miljøet.

Før bladet ble lansert i 2007, hadde alle de tre institusjonene i NHH-miljøet egne magasiner. Da gjennomførte Hosea en tilsvarende leserundersøkelse. Sammenliknet med 2007 viser årets resultater at leserne bruker mer tid til å lese NHH Bulletin enn de tidligere magasinene, de har markert større glede av å lese det og høyere tillit til det som presenteres i magasinet.

– Leserene mener at NHH Bulletin tar opp aktuelle tema og styrker koblingen til NHH-miljøet ved å gi faglig påfyll. Bladet har et opplag på cirka 12 400, og leserne har litt forskjellige oppfatninger av hva som er mest faglig interessant, men alle har interesse for aktualiteter og ny forskning. Ledelses- og organisasjonsfag, samfunnsøkonomi og finans ligger på topp, sier Hosea.

Fag og relasjoner til miljøet

Bladet styrker koblingen til NHH, AFF og SNF fordi det gir faglig påfyll, minner om tiden som student eller programdeltaker og fordi det gir nyttig informasjon om nettverk og karriereutvikling.

– Abonnentene er interessert i å lese om konferanser og fagseminarer, gjesteforelesere og alumniaktiviteter, sier Hosea.

Det leserne er mindre opptatt av er saker om pristildeling, stoff om forskere og personnytt. Noen mener det er for mye stoff om gamle NHH-ere, andre synes det er for lite om dem.

Over 60 prosent ønsker å lese NHH Bulletin på papir. Cirka 15 prosent vil ha blad på lesebrett eller PC, mens 20 prosent ønsker å ha tilgang på bladet både på papir og elektronisk.

Redaktøren håper lesere vil komme med tips om saker, tema eller bedriftsbesøk.
– NHH Bulletin har interesserte lesere, og jeg oppfordrer dem til å ta kontakt på epost.

James Hosea, senior markedsrådgiver og tidligere MIB-student ved NHH.

Medieklipp

Ut av euroen

– Jeg tror Hellas og euroområdet er best tjent med at Hellas kommer ut av euroen, men forblir i EU. Hellas har et for høyt kostnadsnivå. Det kan de ikke gjøre noe med uten gatekamper - med mindre de får sin egen valuta.

Professor Victor D. Norman til DN.no

Fylkesordfører med sluttpakke

– Hvis dette er en erstatning for at styret har gjort noe galt, kan det stilles i et annet lys. Men uansett kan det se ut til at styret har hatt en uryddig saksbehandling.

Førsteamanuensis Iver Braglien til VG

Turbulens i flybransjen

– Jeg vil ikke ta frem noe konkursspøke. I den grad SAS skal være der om fem år må de imidlertid komme ned på kostnadsnivået til andre selskap som KLM og British Airways. Ellers har ikke SAS noe der å gjøre.

Professor Frode Steen til Finansavisen

Greske landsbyer med egen valuta

– Det er ikke helt overraskende at dette skjer. Bruk av alternativ valuta oppstår ofte i kriger og under store kriser.

Professor Ola H. Grytten til E24

Staten er garantisten

– Bøndene er selvstendig næringsdrivende og bestemmer selv når de skal jobbe i motsetning til en industriarbeider. Mens de som forhandler om lønn for industriarbeiderne vet at de ikke kan presse lønningen for mye opp for da går bedriftene konkurs, så er det staten som er garantisten for bøndenes lønnsvekst.

Professor Rolf Jens Brunstad til BT

Fra euro til drakmer

– En slik operasjon kan ikke annonseres på forhånd. Da blir det kapitalflukt. Det må komme over natten, og den må ledsages av omfattende kontrolltiltak.

Professor Jan Tore Klovland til E24

Ingen reell taxi-konkurranse

– Våre resultater passer med erfaringer fra deregulering av markedene i Sverige og Nederland. En sammenligning fra 2008 viser at drosjeprisene var lavere i København - som har regulering både av antall biler og priser - enn i Stockholm, der både etablering og prisfastsettelse er fri.

Professor Rolf Jens Brunstad til BT

Positive til utlendingar

– Rasjonelle eigarar skal ta avgjerder som maksimerer profitten i selskapet. Eigarane har dei same måla for drifta og verdien uansett om dei er norske eller utanlandske.

Professor Karin Thorburn til Nationen

Fordel sparemidlene

– Dersom du skal spare i bank skal du ha en del penger for å få avkastning. Samtidig er man redd for å investere i aksjer og obligasjoner. Da blir det gjerne banksporing eller eiendom, men så er man jo også redd for at eiendomsmarkedet skal ryke.

Professor Ola Grytten til DN.no

Gasellene

– Forskjellene i veksttakt mellom etablerte og nyetablerte foretak forsvinner etter ganske få år. Det innebærer at de yngste gasellene flater ut i vekst etter hvert som de når en størrelse som er mer på linje med de etablerte foretakene.

Professor Eirik Vatne til Tidens Krav

EU om veien videre

– EU-landene er ikke enige om veien videre, og nettopp det er et av Europas største problemer.

Professor Ola H. Grytten til Sunnmørsposten

Nordvik gikk

– Her har ledelsen tatt en beslutning, som er det en toppleder skal gjøre. Men så viste det seg at den ikke var så god som den trodde.

Da må den ta konsekvensen av det.
Professor William Brochs-Haukedal til Dagsavisen

NHH er landets mest ettertraktede

Siviløkonomstudiet ved NHH har landets mest ettertraktede studieplasser.

Tekst: Knut André Karlstad

NHHs bachelorprogram i økonomi og administrasjon (siviløkonomstudiet) har i mange år vært landets mest søkte studium, uansett fagdisiplin. Det er også tilfelle i år. 2301 søkere har NHH som førsteprioritet, og disse kjemper om rundt 450 studieplasser. Det viser søkerstatistikken fra Samordna opptak.

NHH har 5,2 førsteprioritetssøkere

per studieplass. Det er en økning ni prosent fra i fjor.

– Dette er veldig gode tall for NHH, og de bekrefter vår sterke posisjon som den foretrukne økonomiutdannelsen i landet, sier rektor Jan I. Haaland. En annen gledelig nyhet for NHH er at satsningen på å øke kvinneandelen bærer frukter. Andelen jenter blant søkerne de siste årene har ligget rett i underkant av 40 prosent. I år er 42 prosent av søkerne jenter.

Den totale søkermassen til høyere utdanning i Norge går også frem, med 6,6 prosent. Totalt er det 115.764 søkere som er registrert i Samordna opptak.

Den perfekte Gjesdal-forelesaren

Det var introduksjonen professor Rajiv D. Banker fekk då han heldt The Frøystein Gjesdal Lecture on Accounting Research i mai. Banker er Merves Chair of Accounting and Information Technology ved Fox School of Business ved Temple University i Philadelphia. Han har publisert over 150 artiklar på eit breitt spekter av område. Foredraget hans hadde tittelen «Implications of Cost Behavior Research for Financial Accounting Research».

Henta til Hanken

Karin S. Thorburn frå Institutt for føretaksøkonomi er utnemnd til medlem av The International Advisory Board for Hanken School of Economics i Helsinki.

NHH-professoren vil gå inn i styret med ein gong. The International Advisory Board (IAB) skal hjelpe den finske handelshøgskulen til å styrkje forskning, undervisning og område som internasjonalsisering og næringslivskontakt.

– Eg har møtt dei finske finanskollegaene mine på internasjonale konferansar, og eg har besøkt Hanken eit par gonger for å gi seminar for fagstaben. Noverande rektor Eva Liljebloom er innanfor det same fagfeltet som meg

(finans), så vi kjenner kvarandre frå vitenskaplege samanhengar, seier Thorburn om forholdet til den finske skulen.

Skogen Lund årets Lehmkuhlforelesar

NHO-president og konserndirektør i Telenor, Kristin Skogen Lund, skal halde årets Lehmkuhlforelesing. Forelesinga blir arrangert tysdag 25. september.

Kristin Skogen Lund blei for to veker sidan kåra til årets mektigaste kvinne av Kapital. Til hausten kjem ho til NHH for å halde Lehmkuhlforelesinga.

Telenor. Ho har utdanning frå Frankrike og USA. Temaet for forelesinga er ikkje klart enno.

Årets foreleser har vore president i Næringslivets Hovedorganisasjon sidan 2010, og i tillegg er ho konserndirektør i

Når NHH sitt nye tilbygg er innflyttingsklart i april 2013 vil heile NHH-miljøet verta samla på eitt område for første gong sidan 1974. Nybygget erstatter lokala NHH leiger i Merinobygget. Biletet er frå april 2012. Foto: Helge Skodvin.

Medieklipp

Stakkars Portugal

– Hvis det er noen vi skal synes skikkelig synd på nå, så er det Portugal. Landet har lenge hatt en ordentlig økonomi, de var Europas Kina før og den store suksesshistorien på 1970- og 1980-tallet. Men så har verden gått dem midt imot. Nå må de stramme inn på alle offentlige utgifter. Det er iskaldt i portugisisk økonomi nå.

Professor Victor D. Norman til Fædrelandsvennen

Billigfond

– I utgangspunktet er aktiv forvaltning et nullsumspill. Noen vinner, og noen taper. I gjennomsnitt spiller de markedet.

Postdoktor Trond M. Døskeland til Adresseavisen

Orkla til utlandet?

– Orkla er i dag en av de største og mest profesjonelle aktørene innenfor markedsføring og merkevareledelse. Dersom Orkla forsvinner til en internasjonal aktør, for eksempel Unilever vil det kunne skape negative ringvirkninger for spisskompetanse innen disse fagområdene.

Professor Leif Hem til Kampanje

Skattesnytere

– Man må ikke ha overdrevne forestillinger om at man kan peke ut den enkelte skatteunndrager. Sjansen for å finne frem til dem i det store havet av selvangivelser er liten. Men metodene kan gi Skatteetaten en pekepinn om hvem de skal prioritere å kontrollere.

Professor Jostein Lillestøl til BT

Gassen brend ein annan stad

– Elektrifisering av sokkelen er rett og slett dumt. Det er svært dyrt, og energien finst der ute frå før. Ja, det reduserer utslipp frå sokkelen, som isolert sett kan vera ein god ting. Problemet er berre at den gassen som ikkje vert brend der ute, i staden vert eksportert og brend ein annan stad. Då er vi like langt med den skilnaden at Noreg som nasjon har sløst vekk store summor.

Professor Røgnvaldur Hannesson til Dag og Tid

Prissamarbeid

– Tradisjonelt har det vært store og få aktører på hver enkelt rute. Da var fristelsen stor for å snakke sammen. Nå er det flere aktører og et mer åpent marked. Da er det vanskeligere å samarbeide på denne måten.

Professor Frode Steen til VG

Lønn har mye å si

– Personalpolitikk, at arbeidsplassen har et system for å ta imot nye arbeidere, forholdet til sjefen, arbeidsoppgavene og mulighet til permisjoner er viktig for folk. Mentortype-aktiviteter kan ha stor effekt, og i motsetning til hva mange mener tror jeg lønn har mye å si.

Professor William Brochs-Haukedal til Bergensavisen

Bensinen ikke dyr

– Mange andre land har en lavere inntekt enn Norge, men omtrent samme bensinpriser. Det at bensin er dyrt i Norge er ikke riktig.

Professor Ola H. Grytten til NRK

Sporetips nr. 1

– Når du sparer alt i bolig, legger du alle eggene i én kurv. Man bør spre sparingen sin for å redusere risiko.

Postdoktor Trond Døskeland til Drammens Tidende

Ansette barna

– Spørsmålet om habilitet gjelder uansett om det er midlertidige eller permanente stillinger. Du kan ikke være med og beslutte at ditt eget barn skal få en stilling, i alle fall ikke i offentlig sektor.

Professor Paul Gooderman til BT

Bonusordninger

– Innslaget av bonus er betydelig i finansnæringen. Bonusene kan bli betydelige i gode år, men det pussige er at lønnsutviklingen også er brukbar i kriseår. Bonusordninger generelt har ingen nedside, og det er nesten forbausende at eierne er med på det.

Professor Kjell G. Salvanes til BT

Kina og implikasjonene

– Det vi tror om Kina, har store implikasjoner for hva vi tror om global ulikhet, og for diskusjonen om ustabiliteten i verdensøkonomien og Kina som stor sparer, investor og handelspartner.

Førsteamanuensis Ingvild Almås til Aftenposten

Vindkraft endrer det nordiske kraftmarkedet

Johannes Mauritzen disputerte for doktorgraden ved NHH mandag 14. mai med avhandlingen «Windonomics: empirical essays on the economics of wind power in the Nordic electricity market».

Vindkraft kan ikke reguleres som andre typer kraft og det kan føre til utfordringer for kraftmarkedet når vindkraft utgjør en stor del av det totale omfanget. Johannes Mauritzens doktoravhandling ved NHH viser at vindkraft kan redusere

prisvariasjon i det nordiske kraftmarkedet, men at vindkraften er sterkt avhengig av vannkraft i systemet.

Danmark var tidlig ute med å investere i vindkraft og får omtrent 20 prosent av sin kraft fra vind. Når vindkraft utgjør en så stor andel av markedet kan det ha betydelige innvirkning på priser og funksjonaliteten i markedet. Mens simulasjonsstudier ofte finner at vindkraft vil føre til økt variasjon i priser, finner Mauritzen at på kort sikt fører vindkraft til redusert prisvariasjon.

Likevel er det et problem at mye vindkraft produseres når det ikke behøves og omvendt. En løsning er å koble vindkraft sammen med vannkraft som kan fungere som et batteri ved raskt og effektivt å endre produksjon og lagre energi i form av vann i et reservoar. Men det er ikke undersøkt i hvilke grad dette fungerer i et markedsbasert system med begrenset overføringskapasitet. Avhandlingen viser at det finnes et sterkt samspill mellom dansk vindkraft og norsk vannkraft: så mye som 40 prosent av dansk vindkraft blir eksportert og lagret i norske vannkraftreservoarer. Det kan også påvises at vindkraft i Danmark presser kraftprisen ned i Norge.

Mange av de gamle turbinene som var installert i Danmark har etter hvert blitt skrotet, men oftest ikke på grunn av slitasje eller tekniske feil. Isteden er de fleste skrotet for å få plass til nye, større og mer avansert turbiner. Avhandlingen studerer mønsteret for skrotning og viser blant annet at turbiner som står i områder med gode vindforhold blir oftere og tidligere skrotet enn andre turbiner.

Johannes Mauritzen (f.1982) har en master i samfunnsøkonomi fra University of Washington, Seattle. I 2008 ble han ansatt som stipendiat ved Institutt for foretaksøkonomi ved NHH og er nå bosatt i Stockholm der han er gjesteforsker ved Instituttet for Næringslivsforskning.

Veiledningskomité:

Professor Jonas Andersson, NHH (hovedveileder)
Professor Jarle Møen, NHH
Professor Gunnar Eskeland, NHH
Assistant Professor Harrison Fell, Colorado School of Mines

Prisingsmekanismer i elektrisitetsmarkeder

Veronica Araoz Castillo disputerte for doktorgraden ved NHH onsdag 30. mai med avhandlingen Pricing in Non-Convex Electricity Markets.

Deregulering av elektrisitetsmarkedene har satt en rekke forskningstema på agendaen. Overgangen til markedsbasert kraftomsetning har foregått på ulike vis rundt om i verden, noe som har resultert i ulike organisering, så vel som ulike prismekanismer ved

kraftbørsene.

I et konkurranseutsatt marked tilsier den

klassiske økonomiske modellen at prisen blir bestemt ut fra skjæringspunktet mellom tilbud og etterspørsel. I mange kraftmarkeder har imidlertid produksjonen av elektrisitet en rekke særtrekk som ikke passer i denne modellen. Dette skyldes såkalte «ikke-konvekstiteter» som start- og stoppkostnader, krav til minimumsproduksjon o.l. Med den tradisjonelle måten å klarere markedet vil det da bli en utfordring å komme frem til rett markedspris, for eksempel dersom tilbuds- og etterspørselskurvene ikke krysser hverandre, eller fordi den resulterende prisen ikke er høy nok til å dekke de faste kostnadene ved å sette i gang produksjonen.

Avhandlingen går gjennom tidligere forskning på prisingsmekanismer ved kraftbørsler. Ut fra dette blir det foreslått en alternativ prissettingsmekanisme for denne type markeder.

Denne mekanismen er basert på en optimeringsprosedyre, mer spesifikt en «Semi-Lagrange relaxeringsteknikk.» I motsetning til den klassiske prisingsmekanismen vil denne teknikken ta hensyn til ikke-konvekstitene på en effektiv måte. Den fremskaffer en pris som kan benyttes i spotmarkedet. Ved denne prisen vil etterspørselen dekkes til lavest mulig kostnad, og produsentene får dekket alle faste produksjonsavhengige kostnader. Teknikken blir studert i modeller både med og uten kapasitetsbegrensninger, og det vises at den kan brukes til å sette priser på kapasiteten.

Veronica Araoz Castillo (f. 1978) ble født i Mexico City. Hun ble uteksaminert som regnskapsfører fra ITAM i Mexico i 1999. I 2005 fullførte hun en mastergrad i Management Science ved Universitetet i Southampton. Castillo har vært doktorgradsstudent ved NHHs Institutt for foretaksøkonomi.

Veiledningskomité:

Professor Kurt Jörnsten, NHH (hovedveileder)
Professor Kenneth Fjell, NHH

universitetet.

Ukjent velgjører

Navnet på senteret kommer fra nordmannen og odølingen Peder Sæther, som utvandret til Amerika og slo seg opp som forretningsmann. I 1865 - tre år før universitetet ble etablert - donerte han de store landområdene som i dag utgjør campus.

De norske institusjonene er Norges Handelshøyskole, Handelshøyskolen BI, NTNU, Universitetet i Agder, Universitetet i Bergen, Universitetet i Stavanger, Universitetet i Tromsø og Universitetet i Oslo, i tillegg til Forskningsrådet.

Stifter forsknings-senter i California

NHH er en av åtte norske institusjoner som er med å etablere The Peder Sather Center for Advanced Study ved Berkeley.

Tekst: Knut André Karlstad

Avtalen som markerer oppstarten av senteret ble undertegnet i Oslo fredag 25. mai.

– Dette er et stort samarbeidsprosjekt mellom University of California, Berkeley og de åtte norske

institusjonene. Her skal en utvikle et bredt faglig samarbeid, forteller John Andersen, leder ved Internasjonalt kontor.

Senteret skal finansieres i syv år av de deltagende institusjonene, og totalrammen på prosjektet er vel 35 millioner norske kroner.

Tette bånd

NHH og Berkeley har lange og tette bånd, både når det gjelder forskning og studentutveksling. NHH-forskerne Jostein Lillestøl, Knut K. Aase og Tommy Stamland har alle sin PhD-grad derfra, og det har vært utstrakt forskerutveksling til det amerikanske

Publikasjoner frå NHH

Almås, Ingvild.

International Income Inequality: Measuring PPP Bias by Estimating Engel Curves for Food. The American Economic Review 2012 ;Volum 102

Almås, Ingvild; Mogstad, Magne.

Older or Wealthier? The Impact of Age Adjustment on Wealth Inequality.. The Scandinavian Journal of Economics 2012 ;Volum 114

Andersen, Gisle.

A corpus-based study of the adaption of English import words in Norwegian. I: Exploring Newspaper Language. Using the web to create and investigate a large corpus of modern Norwegian.. John Benjamins Publishing Company 2012

Anderson, Simon P.; Foros, Øystein; Kind, Hans Jarle; peitz, martin.

Media market concentration, advertising levels, and ad prices. International Journal of Industrial Organization 2012

Andersson, Jonas; Ubøe, Jan.

Some aspects of random utility, extreme value theory and multinomial logit models. Stochastics: An International Journal of Probability and Stochastic Processes 2012;Volum 84

Asheim, Geir Bjarne; Mitra, Tapan; Tungodden, Bertil.

Sustainable recursive social welfare functions. Economic Theory 2012;Volum 49

Audy, Jean-François; D'Amours, Sophie; Rönnqvist, Mikael.

An empirical study on coalition formation and cost/savings allocation. International Journal of Production Economics 2012;Volum 136

Bienz, Carsten Gero; Hirsch, Julia.

The Dynamics of Venture Capital Contracts. Review of Finance 2012;Volum 16

Bivand, Roger.

After "Raising the Bar": applied maximum likelihood estimation of families of models in spatial econometrics.. Estadística Española 2012;Volum 54

Bivand, Roger; Brunstad, Rolf Jens.

Agricultural support as a Pigovian subsidy for landscape amenity benefits: revisiting European regional convergence.. International Journal of Foresight and Innovation Policy 2012

Bjørvatn, Kjetil; Coniglio, Nicola D..

Big push or big failure? On the effectiveness of industrialization policies for economic development. Journal of the Japanese and international economies (Print) 2012; Volum 26

Bravo, Rafael; Hem, Leif Egil; Pina, Jose M.

From Online to Offline Through Brand Extensions and Alliances. International Journal of E-Business Research 2012;Volum 8.

Brekke, Kurt; Cellini, Roberto; Siciliani, Luigi; Straume, Odd Rune.

Competition in Regulated Markets with Sluggish Beliefs about Quality. Journal of Economics and Management Strategy 2012;Volum 21

Denstadli, Jon Martin; Lines, Rune; Ortuzar, Juande Dios.

Information processing in choice-based conjoint experiments A process-tracing study. European Journal of Marketing 2012;Volum 46

Fløttum, Kjersti; Dahl, Trine.

Different contexts, different 'stories'? A linguistic comparison of two development reports on climate change. Language & Communication 2012

Foss, Nicolai Juul; Klein, Peter.

Organizing Entrepreneurial Judgment. Cambridge University Press 2012

Gooderham, Paul M.

The Transition from a Multi-domestic Enterprise in an Industry where Local taste Matters.. European Journal of International Management 2012

Grytten, Ola Honningdal; Hunnes, Arngrim.

A Long Term View on the Short Term Co-movement of Output and Prices in a Small Open Economy. International Journal of Economics and Finance 2012;Volum 4

Harlaftis, Gelina; Tenold, Stig; Valdaliso, Jesus M.

Epilogue: A Key Industry or an Invisible Industry?. I: The World's Key Industry - History and Economics of International Shipping. Palgrave Macmillan 2012

Hennestad, Bjørn Wessel; Grønhaug, Kjell; Kolltveit, Bjørn Johs..

The board: a change agent?. Baltic Journal of Management 2012

Hægeland, Torbjørn; Raauw, Oddbjørn; Salvanes, Kjell Gunnar.

Pennies from heaven? Using exogenous tax variation to identify effects of school resources on pupil achievement.. Economics of Education Review 2012

Iden, Jon.

Investigating process management in firms with quality systems: a multi-case study.. Business Process Management Journal 2012;Volum 18

Iden, Jon; Methlie, Leif B..

The drivers of services on next-generation networks. Telematics and informatics 2012; Volum 49

Iden, Jon; Tessem, Bjørnar; Päivärinta, Tero.

IS development/IT operations alignment in system development projects: a multi-method research. International Journal of Business Information Systems 2012;Volum 11

Jørnsten, Kurt; Nonås, Sigrid Lise; Sandal, Leif Kristoffer; Ubøe, Jan.

Transfer of risk in the newsvendor model with discrete demand. Omega : The International Journal of Management Science 2012;Volum 40

Kong, Jiehong; Rönnqvist, Mikael; Frisk, Mikael.

Modeling an integrated market for sawlogs, pulpwood, and forest bioenergy. Canadian Journal of Forest Research 2012 ;Volum 42

Kristiansen, Marita.

Financial jargon in a general newspaper corpus.I: Exploring Newspaper Language. Using the web to create and investigate a large corpus of modern Norwegian. John Benjamins Publishing Company 2012

Kunze, Astrid; Troske, Kenneth R..

Life-cycle patterns in male/female differences in job search. Labour Economics 2012; Volum 19

Kvaløy, Ola; Olsen, Trond E..

The Rise of Individual Performance Pay. Journal of Economics and Management Strategy 2012;Volum 21

Machin, Stephen; Salvanes, Kjell Gunnar; Pelkonen, Panu.

Education and Mobility. Journal of the European Economic Association 2012;Volum 10

Maroto, Jose M.; Moran, Manuel; Sandal, Leif Kristoffer; Steinshamn, Stein Ivar.

Potential Collapse in Fisheries with Increasing Returns and Stock-dependent Costs. Marine Resource Economics 2012;Volum 27

McArthur, David Philip; Thorsen, Inge; Ubøe, Jan.

Labour market effects in assessing the costs and benefits of road pricing. Transportation Research Part A: Policy and Practice 2012;Volum 46

Molnar, Peter.

Properties of range-based volatility estimators. International Review of Financial Analysis 2012

Norman, Victor Danielsen.

A future for Nordic Shipping? I:Global shipping in small nations. Nordic experiences after 1960. Palgrave Macmillan 2012

Pebesma, Edzer; Nüst, Daniel; Bivand, Roger.

The R Software Environment in Reproducible Geoscientific Research. EOS: Transactions 2012;Volum 93

Rönnqvist, Mikael.

OR challenges and experiences from solving industrial applications. International Transactions in Operational Research 2012

Sandmo, Agnar.

An evasive topic: theorizing about the hidden economy. International Tax and Public Finance 2012

Schindler, Dirk Steffen; Schjelderup, Guttorm.

Debt shifting and ownership structure. European Economic Review 2012;Volum 56

Simonnæs, Ingrid.

Rechtskommunikation national und international im Spannungsfeld von Hermeneutik, Kognition und Pragmatik. Frank & Timme 2012

Stensaker, Inger G.; Meyer, Christine B..

Change Experience and Employee Reactions: Developing capabilities for change.. Personnel review 2012

Strandenes, Siri P..

Maritime Freight Markets. I: Blackwell Companion to Maritime Economics. Blackwell Publishing 2012

Svendsen, Bjørn; Myhr, Kjell-Morten; Nyland, Harald Inge; Aarseth, Jan Harald.

The cost of multiple sclerosis in Norway. European Journal of Health Economics 2012; Volum 13

Tenold, Stig.

Boom, crisis and internationalized revitalization: Norwegian Shipping. I: Global shipping in small nations. Nordic experiences after1960.

Tenold, Stig.

Kina og den asiatiske utviklingsmodellen. I: Kinas økonomi. Gyldendal Akademisk 2012

Timilsina, Govinda R.; Kurdgelashvili, Lado; Narbel, Patric Andre.

Solar energy: Markets, economics and policies. Renewable & sustainable energy reviews 2012; Volum 16

Torgnes, Erlend; Gunnerud, Vidar; Hagem, Eirik; Rönnqvist, Mikael; Foss, Bjarne Anton.

Parallel Dantzig-Wolfe decomposition of petroleum production allocation problems. Journal of the Operational Research Society 2012

Troye, Sigurd Villads; Supphellen, Magne; Jakubaneck, Alexander.

The Consumer as a Co-Producer and Prosumer: Convenience Food Marketing. I:Diversity in European Marketing: text and cases. Springer 2012

Vatne, Eirik.

Omforming av statlige foretak og utvikling av privat sektor. I:Kinas økonomi. Gyldendal Akademisk 2012

Xie, Chunyan; Guilloto, Lucia de Martins; Grønhaug, Kjell; Østli, Jens.

An identity approach to prosumption- A case of bacalhau prosumption in Brazil. Proceedings - EMAC 2012

Øgren, Anders; Øksendal, Lars Fredrik M..

The case for the peripheries.I: The Gold Standard Peripheries. Monetary Policy, Adjustment and Flexibility in a Global Setting.. Palgrave Macmillan 2012

Økland, Gunnar Magne.

Determinants of Learning Outcome for Students at High School in Norway: A Constructivist Approach. Scandinavian Journal of Educational Research 2012;Volum 56

Øksendal, Lars Fredrik M..

Freedom for Manoeuvre: The Norwegian Gold Standard Experience, 1874-1914. I: The Gold Standard Peripheries. Monetary Policy, Adjustment and Flexibility in a Global Setting.. Palgrave Macmillan 2012

Publikasjonar frå SNF

SNF si forskning er ein viktig kjelde til informasjon og kunnskap for næringsliv, offentlege myndigheiter og ålmenta. All forskning gjerast offentleg tilgjengeleg.

Rapporter:

Konkurrans i taximarkedet

Rolf J. Brunstad, Kurt Jörnsten og Siri Pettersen Strandenes

Prices of Pharmaceuticals: A Comparison of Prescription Drug Prices in Sweden with Nine European Countries

Kurt R. Brekke and Tor Helge Holmås

Competition in the Bergen taxi market. Model simulations

Hong Cai

Kartlegging av kundens bestillingsrutiner ved bruk av taxi i Bergen

Svitlana Kolesnyk og Ane Mengshoel

A stitch in time saves nine. The costs of postponing action in climate policy

Stein Ivar Steinshamn, Sturla F. Kvamsdal and Leif K. Sandal

Konsekvensar ved ulike typar strukturering/kapasitets-tilpassing i pelagisk sektor

Nils-Arne Ekerhovd og Stein Ivar Steinshamn

Distributed Generation in Electricity Networks. Benchmarking Models and Revenue Caps

Maria-Magdalena Eden, Robert Gjestland Hooper, Endre Bjørndal og Mette Bjørndal

Comparing Pharmaceutical Prices in Europe. A Comparison of Prescription Drug Prices in Norway with Nine Western European Countries

Kurt Richard Brekke, Tor Helge Holmås og Odd Rune Straume

Integrated planning of production, inventory and ship loading at refineries

Jens Bengtsson, Patrik Flisberg og Mikael Rönnqvist

Comparing Pharmaceutical Prices in Europe: A comparison of prescription drug prices in Norway with nine Western European countries

Kurt Richard Brekke, Tor Helge Holmås and Odd Rune Straume

Styringssystemets innvirkning på lederes motivasjon. Hvordan motiveres ledere gjennom styringssystemet?

Vilde Målsnes

Innleie av sykepleiere i sykehus. Fra nødsløsning til akseptert vikarpraksis

Christine Jacobsen Skjælaaen

Hvordan spres Beyond Budgeting?

Kristian Andreassen Navekvien og Mathias Siljedal Johnsen

Banker uten budsjett – hvem er de? En studie av norske sparebanker uten budsjett

Hilde Johannessen

Organizations' receptiveness to management accounting innovations: the Beyond Budgeting case. A study on the basic characteristics of the Beyond Budgeting Roundtable organizations

Yulia Milova

Styringsverktøy og lønnsomhet – fra tradisjon til innovasjon. En studie av lønnsomhets-forskjeller i banksektoren med utgangspunkt i bruk av styringsverktøy

Hanne Kojen Andersen og Ine Camilla Opsahl

Bedriftenes erfaringer med VRI-satsingen i Hordaland

Stig-Erik Jakobsen, Olav C. Efskin Løken, Erling A. Christiansen og Bård Vestøl Birkedal

En fusjon mellom likeverdige? Integrasjonen av Statoil og Hydros olje- og gassaktiviteter

Helene Loe Colman, Eivind Falkum og Inger Stensaker

Den norske bedriftsbankboka. En beskrivende analyse av bankmarkedet for norske bedriftskunder

Aksel Mjøs og John Phan

Organisering av transaksjoner mellom bemanningsbedrifter og kunder

Torstein Nesheim og Ruth Rørvik

Samfunnsøkonomisk analyse av næringspolitiske virkemidler overfor reiselivsnæringen

Kåre P. Hagen, Leif Hem, Nina Iversen, Egil Kjerstad og Karl R. Pedersen

Corporate Social Responsibility (CSR): A Participatory Approach to Implementing CSR in a Cluster

Heidi von Weltzien Høivik og Deepthi Shankar

Knowledge governance in Aker Subsea, a part of Aker Solutions

Pål-Vemund Vermedal

Kunnskapsutvikling i leverandornettverket. Sertifiseringsregimet som kilde og hinder til kunnskapsutvikling

Stig Arne Lærkerød

Arbeidsnotater:

Digital musikk for en digital generasjon. En analyse av forretningsmodellene bak Spotify og Wimp

Ruth Rørvik

Måling av produktivitet i Kystvakten

Christian Andersen

Dokumentasjon og kvalitetssikring av SNFs og NHHs database med regnskaps- og foretaksinformasjon for norske selskaper

Aksel Mjøs og Karoline Øksnes

Brukeravgifter i samferdselssektoren. Et velferdsteoretisk perspektiv

Karl Rolf Pedersen

Bør FoU-støtte rettes mot små eller store foretak?

Jarle Møen og Marina Rybalka

Mergers in two-sided media markets: pricing- and welfare implications

Jesper Meyer Hatletveit og Ole-Jakob Smørdal Lillestøl

An analysis of the interplay among the dimensions of the business model and their effects on performance

Leif B. Methlie og Sven A. Haugland

Using ISO 26000 to implement a learning and knowledge creating process in two SMEs

Heidi von Weltzien Hoivik

Newspaper Differentiation and Investments in Journalism: The Role of Tax Policy

Hans Jarle Kind, Guttorm Schjelderup og Frank Stähler

Utnytting av kraftkunder i sluttbrukarmarknaden. Analyser av konkurransetiløvet mellom norske kraftavtaler

Bjarne Bjørkavåg Sunde

The Bergen Wave and the Media, 1990-2008

Stig Tenold

Hvordan finansiere journalistikk? – Jakten på bærekraftige forretningsmodeller i en digital mediehverdag

Ruth Rørvik

Om prinsipper for prioritering av den forebyggende innsatsen knyttet til flom og skred på nasjonalt nivå

Kåre P. Hagen og Odd Godal

Non-Cooperative Management of the Northeast Atlantic Cod Fishery: A First Mover Advantage

Trond Bjørndal og Marko Lindroos

Drivkreftene bak opplagsutviklingen til en landsdekkende norsk tabloidavis. En økonometrisk tidsseriereanalyse av Verdens Gang fra 1978 til 2009

Marius Hagen og Øyvind Nøstdal

Indirekte pressestøtte: Momsfritak vs skattefradrag

Hans Jarle Kind og Jarle Møen

Recession, HR and change

Lasse B. Lien og Tore Hillestad

Shadow of trouble: The effect of pre-recession characteristics on the severity of recession impact

Eirik Sjøholm Knudsen

Noncooperative models of permit markets

Odd Godal

On the efficiency gains of emissions trading when climate deals are non-cooperative

Odd Godal og Bjart Holtmark

Using Local Gaussian Correlation in a Nonlinear Re-examination of Financial Contagion

Bård Støve, Dag Tjøstheim og Karl Ove Hufthammer

Bindende tilsagn i konkurranseaker – forordning 1 art. 9 og relevansen for konkurranselover

Erling Hjelmeng

Effects of flat tax reforms on economic growth in the OECD countries

Armando J. Garcia Pires og Tom Stephan Jensen

Brand and customer experience in service organizations: Literature review and brand experience construct validation

Siv Skard, Herbjørn Nysveen og Per Egil Pedersen

Dokumentasjon og kvalitetssikring av SNFs og NHHs database med regnskaps- og foretaksinformasjon for norske selskaper (Oppdatert 04/11)

Aksel Mjøs og Karoline Øksnes

Cartels uncovered

Ari Hyttinen, Frode Steen og Otto Toivanen

Vertical control and price cycles in gasoline retailing

Øystein Foros og Frode Steen

SNF

Administrerende direktør

Per Heum, 55 95 97 40
per.heum@snf.no

Administrasjonssjef

Cathrine Risa, 55 95 97 20
cathrine.risa@snf.no

Arbeid og utdanning

Forskningsleder Kjell Gunnar Salvanes
kjell.salvanes@nhh.no

Mat og ressursøkonomi

Forskningsleder Stein Ivar Steinshamn
stein.steinshamn@snf.no

Ledelse og økonomistyring

Forskningsleder Paul Gooderham
paul.gooderham@nhh.no

Krise, omstilling og vekst

Forskningsleder Per Heum
per.heum@snf.no
Faglig ansvarlig Victor D. Norman
victor.norman@nhh.no

Skatt og offentlig økonomi

Forskningsleder Guttorm Schjelderup
guttorm.schjelderup@nhh.no

Tele og media

Forskningsleder Hans Jarle Kind
hans.kind@nhh.no

Etikk og styring

Forskningsleder Alexander W. Cappelen
alexander.cappelen@nhh.no

Klima og energi

Forskningsleder Gunnar Eskeland
gunnar.eskeland@nhh.no

Tjenesteinnovasjon og merkevarebygging

Forskningsleder Helge Thorbjørnsen
helge.thorbjornsen@nhh.no

Finansiell økonomi og økonomisk styring

Forskningsleder Frode Sættem
frode.sattem@nhh.no

Kontoradresse:

Samfunns- og næringslivsforskning AS
Breiviksveien 40, 5045 Bergen

Sentralbord:

55 95 95 00

Internett:

www.snf.no

NHH Bulletin

Ansv.red: Konst. infosjef Kristin Risvand Mo (NHH)

Redaktør: Sigrud Folkestad (NHH)

Fagredaktører: Arne Selvik (AFF) og Ivar Gaasland (SNF)

For tilbakemeldinger, eller informasjon: bulletin@nhh.no
Tlf. 55 95 97 02

Utgiver: NHH

Opplag: 12000

Forside: Willy Skramstad

Trykk: Molvik Grafisk AS

Redaksjonen ble avsluttet 30. mai

Grafisk design/sats: Reine Linjer

NHH

Rektor

Jan I. Haaland

Prorektor

Gunnar E. Christensen

Viserektor

Mette H. Bjørndal

Administrerende direktør

Ole Hope

Assisterende direktør

Kurt Petersen

Programutvalget for bachelorutdanningen

Dekan Lars Mathiesen

Programutvalget for masterutdanningen

Dekan Kenneth Fjell

Programutvalget for doktorgradsutdanningen

Dekan Helge Thorbjørnsen

Programutvalget for etter- og videreutdanning

Dekan William Brochs-Haukedal

Instituttledere:

Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap: Katarina Kaarbøe

Institutt for samfunnsøkonomi: Øystein Thøgersen

Institutt for foretaksøkonomi: Frode Sættem

Institutt for strategi og ledelse: Tor Fredriksen

Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon: Sunniva Whittaker

Institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap: Katarina Kaarbøe

Institutt for samfunnsøkonomi: Øystein Thøgersen

Institutt for foretaksøkonomi: Frode Sættem

Institutt for strategi og ledelse: Tor Fredriksen

Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon: Sunniva Whittaker

Studieadministrasjonen

Studiesjef Jorun Gunnerud

Stud.postmottak@nhh.no

NHH Executive

Avdelingsjef Elisabeth Løvenholm

executive@nhh.no

Konst. informasjonssjef

Kristin Risvand Mo

55 95 92 40

presse@nhh.no

Alumnikoordinator

Sunniva Øiestad

alumni@nhh.no

Kontoradresse:

Norges Handelshøyskole

NHH, Helleveien 30, 5045 Bergen

nhh.postmottak@nhh.no

www.nhh.no 55 95 90 00

Du kan fritt lasta ned publikasjonar i pdf-format. For meir informasjon, sjå www.snf.no.

Innviet i lapskaus og øl

*Dra til Bontveit, dra på hytta
Der kan fanden finne fred*

Slik lyder en av de gamle studentervisene på NHH. Ved Bontveit ligger nemlig et av studentforeningens eldste aktivum: Kramboden.

På det aller første foreningsmøtet blant NHH-studentene i 1936 kom det en gledelig melding fra *Foreningen for*: Den ønsket å skjenke studentene en sportshytte. Kjøpmann Meyer Johnsen var styremedlem i foreningen og en ivrig forkjemper for friluftsliv. Han mente studentene hadde godt av å bli kjent med fjellene rundt byen de unge handelskandidatene studerte i.

Hvor mange tusen studenter som har tråkket seg opp det bratte og ekstremt ulendte terrenget til hytta de siste 74 årene er uvisst. Men det er kanskje litt ergerlig i dag å tenke på at de første

studentene selv fikk velge dens beliggenhet. Ulriken var ett av alternativene...

Den 7. mai 1938 var det duket for innvielsesfest. Rektor, professorer, rådsmedlemmer, skipsredere, finansborgermester, studenter og selveste Lehmkuhl selv – 82 år gammel – hadde innfunnet seg i peisestuen. Sistnevnte etter mytene båret opp stien på gullstol, nærmest som en koloniherre. Det var selvsagt førstesidestoff i Bergens Tidende.

«Toastmasteren, student Gundersen, intonerte aftenens opsang. Menyten var enkel, men solid på ekte hyttevis med buljong, lapskaus, øl og dram. Etterpå var det kaffe og kaker – og mere øl. Et helt lite sanghefte var laget for anledningen, illustrert med tegninger og symboler. Stemningen steg straks under tonene av den gode gamle 'Gaudeamus igitur'.»

Skipsreder von Erpecom overrakte deretter hytta formelt til studentene, og uttalte at den måtte bli «ikke bare et friluftssted til hvile mellom lesningen, men også et forum for utvikling av fordragelighet og godt kameratskap».

En rekke taler og hyllester ble fremført, og blant dem holdt student Nils Skott damenes tale til forsamlingens eneste kvinne, Anne Johanne Loe, høyskolens første kvinnelige student.

«Aftenen forløp i den aller beste stemning, og hytten fikk en verdig innvielsesfest» var konklusjonen fra BT.

Kramboden, eller Krambua som den tidligere ble kalt, kostet for øvrig 60.000 kroner i 1938. Det tilsvarer 1,7 millioner i dag.

Tekst: Knut André Karlstad

Lapskaus fortæres og kagger svinges. Hele 80 personer var til stede under åpningen av Kramboden. Nummer to fra høyre er høyskolens gamle vaktmesterlegende, Hjalmar Fosdahl.

NHH Bulletin er utgitt av: